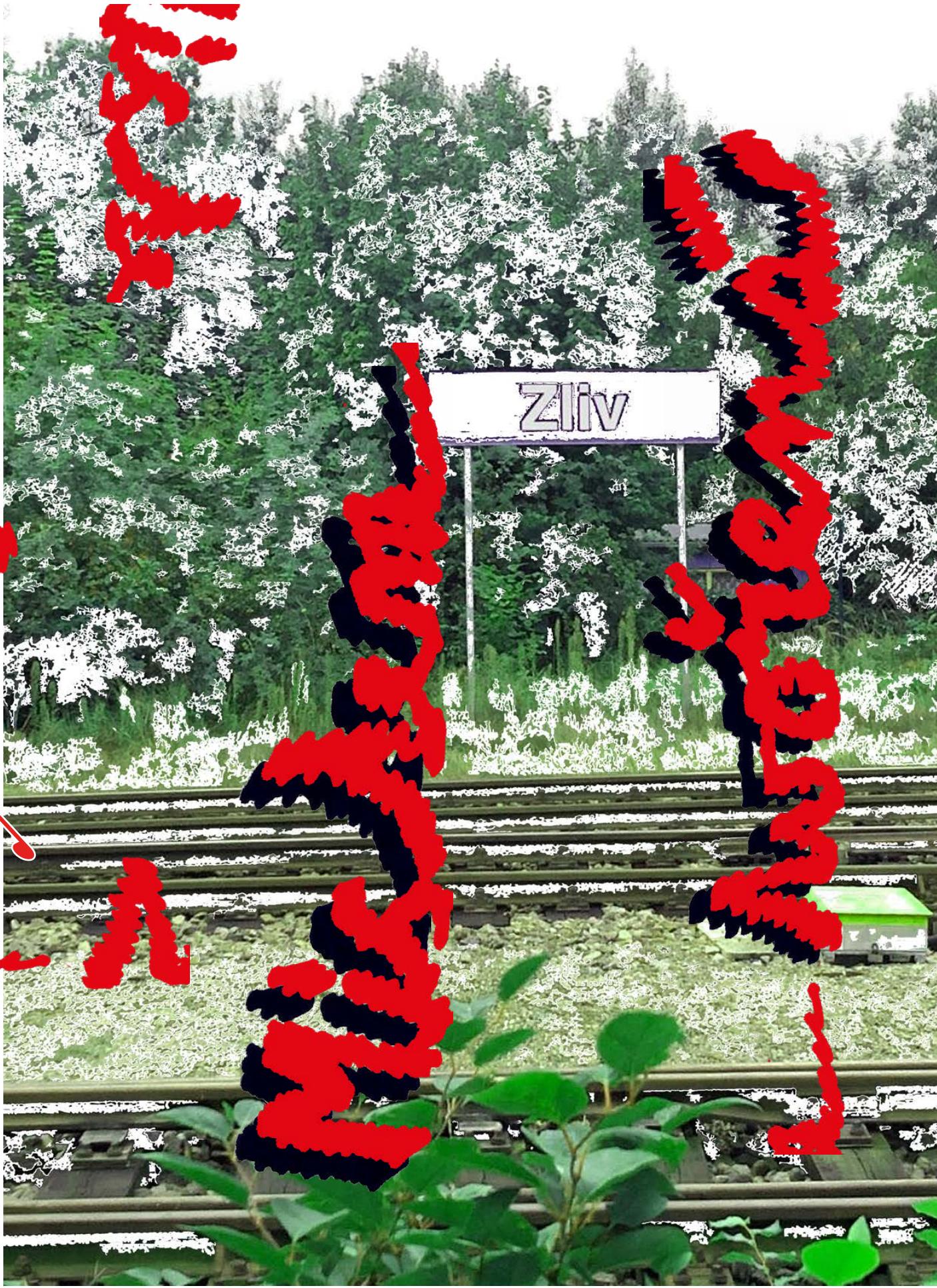

Česká republika - výroba - zemědělství

Jan Mojka
Místem tvořená

vedoucí práce:
Ing. arch Tomáš Zmek
Ing. arch. MgA. Jan Novotný
MgA. Jonáš Kryzl

konzultace:
Ing. arch. Tomáš Pozdech
Ing. arch. Kateřina Shrbená
doc. PhDr. Jana Tichá, Ph.D.

vazba:
Jasmin al Hussein

*Ve městě, kde jsem vyrůstal.
V domě, kde jsem žil.
Ve školě, kde jsem začínal objevovat.*

Lidem, kteří zde žijí.

*Městu, kde prý je jen jedna památka, a to mostek
Jana Nepomuckého z počátku 18. století.*

1.1	teorie	5
1.2	lokalita	27
1.3	historie	33
1.4	analýzy	51
1.5	pocitové mapy	83
1.6	vybrané území	93

I. analytická část

2. návrhová část

2.1	teorie	101
2.2	konkrétní zásah	115

analy- tická část

1.1	teorie	5
1.2	lokalita	27
1.3	historie	33
1.4	analýzy	51
1.5	pocitové mapy	83
1.6	vybrané území	93

teorie

1.1

1.1.01	rámec	7
1.1.02	principy návrhu	9
1.1.03	město vs. vesnice	11
1.1.04	veřejný prostor	21
1.1.05	program	23

ÚSVIT KONCE DĚJIN?

Pro svou práci vycházím z teorie Francise Fukuyamy, který se zabýval tématem konce dějin. I když je tato teorie již překonaná, chtěl bych se u ní chvíli zastavit, abych mohl popsat základ své teorie k návrhu diplomové práce. Francis Fukuyama byl ve své podstatě příliš optimistický. Nyní, na počátku 20. let 21. století, se ukazuje, že ideologie stále hrají důležitou roli v životě člověka. Nástup populismu a autoritářství ve světě je toho dobrým důkazem. A to nejen v zemích globálního jihu, kde tato tendence vzrůstala už v době sepsání Fukuyamovy teorie, ale i v zemích globálního severu, jež jsme i my, jakožto obyvatelé České republiky, součástí. Jedním z dalších potvrzení zastaralosti této teorie jsou environmentální a mnohé ekonomické krize, s nimiž se lidstvo v současnosti potýká.

Pro mě je ale důležitá samotná podstata projevu, který Fukuyama přednesl roku 1989 na University of Chicago. Ve své polemice dochází k závěru, že po rozpadu Sovětského svazu nastal konec ideologií, které by zásadně formovaly naše chování a rozhodování. Mezi ideologie řadí také náboženské a kulturní chování a přesvědčení, tedy celý komplex morálních hodnot člověka. Fukuyama také odkazuje na práci Hegela, který zkoumá vztah mezi ideálem a realitou nebo materiálnem, jež ovlivňuje naše myšlení. Naproti tomu škola deterministického materialismu vidí člověka především jako racionálně uvažujícího a zisk hromadícího jedince.¹ To však vzbuzuje pochybnosti, zda by dnešní člověk dokázal riskovat svůj život nebo blahobyt kvůli abstraktním cílům.

Tvrzení, že dějiny jako proces vývoje ideologií skončily, otevírá a zkoumám. Tento pohled může být v mé prostředí, tedy na poli architektury, zpochybněn tím, že vývoj urbánního sídla není lineárně uzavřený. Vesnice se nemusí postupně stát městem; může vzniknout i jiný stav. Můžeme dojít do bodu, kdy se sídlo nachází mezi městským a vesnickým charakterem, ale zároveň není ani jedním z nich.

Proto se zaměřím na dialog mezi tradičními a moderními formami, přičemž se pokusím najít architektonický jazyk, který reflekтуje komplexnost současného života na pomezí města a vesnice. Podobným tématem se již zabýval Thomas Sieverts ve své teorii Zwischenstadt, která se však spíše dotýkala kontextu městskosti a jejich okrajů či vznikajících suburbii.² Ve svém návrhu bych chtěl tuto perspektivu pozměnit a nevnímat „maloměsto“ jako okraj, pokračování či propojení města, ale jako místo s vlastní autenticitou a vývojem. Zwischenstadt mi však může pomoci definovat, co je prostředí, jako je Zliv, za místo. Jedná se právě o rozhraní mezi městskostí a vesnickým charakterem. Takové místo bychom mohli nazvat mikroměsto, venkovské město, městský venkov či rurální aglomerace.

1/ FUKUYAMA, Francis. The End of History?. The National Interest, No. 16. 1989. str. 3-18

2/ VAUGHAN, Laura, GRIFFITHS, Sam, HAKLAY, Mordechai, JONES, Catherine Emma. Do the Suburbs Exist? Discovering Complexity and Specificity in Suburban Built Form. Transactions of the Institute of British Geographers, New Series, Vol. 34, No. 4. 2009. str. 475-488

II/

principy návrhu

křehká rovnováha mezi rozvojem a ochranou

definované principy, které společně vytvářejí rámec, který zdůrazňuje udržitelnost, komunitu, místní identitu a integraci moderních a tradičních prvků

autorský návrh, kolektivní budoucnost

1

sociální kapitál a komunitní identita

Ovlivnění tématy Francise Fukuyami a Roberta Putnama, kteří se zaměřují na zkoumání sociální důvěry a komunity. Základním schématem je zachování pevné sociální struktury. Ta je vlastní menším městům, ve kterých je větší úroveň sociálního kapitálu než třeba v okresních a krajských městech (v českém kontextu). Ústředním bodem tohoto principu jsou společné/veřejné prostory, které zprostředkovávají interakci a sociální soudržnost.

2

udržitelná a odolná architektura

Obezřetné nakládání se združí, jimiž je vytvářeno prostředí. To zahrnuje využívání materiálů z místních zdrojů, podporu obnovitelných zdrojů energie, zachování zachovatelného. V případě, že je nějaký aspekt integrován do života lidí a vyhovuje jejich návykům, je ideální tento aspekt zachovat a podpořit (a to i v případě, že se vymyká soudobému trendu navrhování urbánních sídel). Tento princip si dává za cíl nepolevit na požadavcích pro člověka našeho věku a integrovat je do tohoto návrhu.

3

lokální kontext

Keneth Frampton vymezuje své pojetí kritického regionalismu působením pěti dvojic protikladných sil či principů: prostor/místo, typologie/topografie, scénografické/tektonické, umělé/přírodní a vizuální/taktilní.³

Hlavní inspirací je míra a kvalita světla v městě, tektonika odvozená ze specifického způsobu tvorby konstrukce nebo topografie místa.

V tomto pojetí architektury hraje větší roli poetičně než kritičně.

4

městské a venkovské rozhraní a meziprostory

Zdůraznění jedinečné pozice menších měst v kontinuu měst a venkova. Tato města slouží jako zásadní rozhraní, kde se protínají životní styly měst a venkova. Architektonické a urbanistické plánování by mělo tuto pozici využít tím, že bude podporovat smíšené projekty, které spojují rezidenční, komerční a zemědělské funkce. Takový rozvoj může obyvatelům poskytnout výhody městského života a zároveň zachovat klid a otevřenosť venkovského života.

5

smysl pro místo

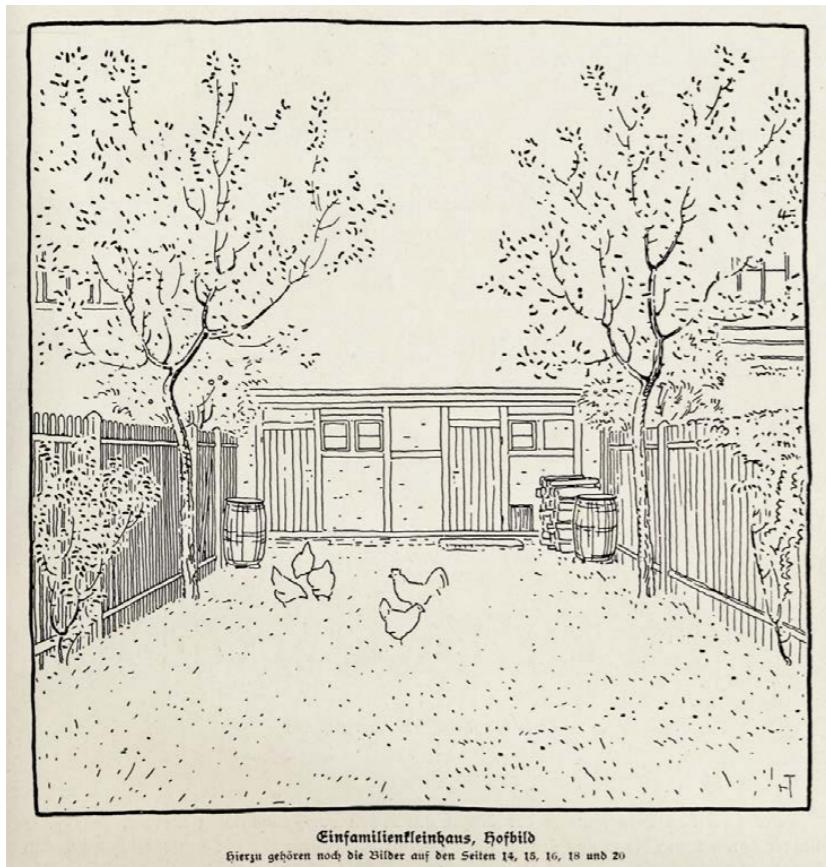
Pochopení a posílení jedinečných kvalit, které dávají místu jeho výraznou identitu. Například opětovné využití historických budov může poskytnout hmatatelné spojení s minulostí, obohatit místní kulturu a sloužit praktickým současným účelům.

6

návrh jako služba

Holistický princip propojující předchozí pohledy s potřebami lidí žijících v daném městě. Nemá za cíl rezignovat na aspekt lidské individuality, snaží se integrovat autorský pohled a přístup s realitou žitého místa.

Důležitým ukazatelem je sociální struktura obyvatel a zároveň tendenze, které tímto návrhem místo ovlivní a obmění.

III/ rodinný dům, skica Heinrich Tessenow

IV/ Malé rodinné domy pro družstvo Zahradní město Hohensalza u Poznaně (Polsko, 1911-1913), skica Heinrich Tessenow

Problematika rozmezí města a vesnice

V momentě, kdy se města stala neobyvatelnými pro život, uchýlili se architekti ke kompromisu, který měl přinést odpověď na tento problém. Jedná se o druhou polovinu 19. století, kdy vznikla tendence k útěku z průmyslového města. Tento kompromis mělo představovat zahradní město, které vytvořilo novou urbanistickou typologii na pomezí velkého a malého měřítka.

Ebenezer Howard, jeden z průkopníků této teorie, se zabýval několika problematikami a výhodami, které jsou pro charakter prostředí mezi vesnicí a městem typické. Mezi tyto výhody patří zejména vyváženosť mezi městem a přírodou, sociální soudržnost, ekonomická efektivita, zdravější životní prostředí, dostupnost a lépe plánovaná infrastruktura.⁴ I když se tolik nezabýval architektonickou formou, která více odpovídá městskému charakteru, výsledné formy domů byly většinou nízkopodlažní rodinné budovy doplněné koncentrovanějšími službami nabízenými městy.

Zajímavým propojením těchto konceptů se zabýval Heinrich Tessenow, německý teoretik a architekt. Podle něj bylo klíčové, aby město nezapomnělo na své přírodní kořeny a vyvarovalo se nadměrného urbanistického rozvoje, který by mohl vést k degradaci přírodního prostředí. Tessenow také zdůrazňoval, že architektura by měla reflektovat lidské potřeby a poskytovat dostatečný prostor pro soukromí i sociální interakce. Ve svých projektech často vycházel z estetiky vesnice a tuto estetiku uměl kombinovat s městskými prvky.

Jeden z jeho významných projektů, státní škola v Klotzsche v Německu, je dobrým příkladem toho, jak by takové propojení mohlo fungovat. Budova s velkým dvorem, který spíše připomíná dvoranu či menší náměstí, udává městské měřítko. Architektonická forma samotné stavby však odkazuje na zemědělský charakter, čímž vytváří harmonii mezi městským a venkovským prostředím.

V// Heinrich Tessenow, Státní škola u Klotzsche, Drážďany, Německo, 1925-27

VII/ Fritz Bräuning, Neu-Tempelhof, Manfred-von-Richthofen-Straße, Berlín, Německo, 20. léta 20. století

VI/ Heinrich Tessenow, Státní škola u Klotzsche, Drážďany, Německo, 1925-27

VIII/ Fritz Bräuning, Neu-Tempelhof, Paradestraße, Berlín, Německo, 20. léta 20. století

Na začátku 20. století vzniká řada čtvrtí, které se snaží podporovat moderního člověka, jeho chování a zdravější životní styl. Dobrým příkladem je čtvrť Neu-Tempelhof (nyní součást Berlína), která se pokusila vytvořit prostředí na pomezí města a rurálního urbanismu, idlickou předměstskou zástavbu. Tyto tendenze vycházely z představ vyšší společnosti, jež si začala uvědomovat potřeby přesahující pouhé finanční zabezpečení rodiny. Pro nižší třídu však takový blahobyt zůstával nedostupný.

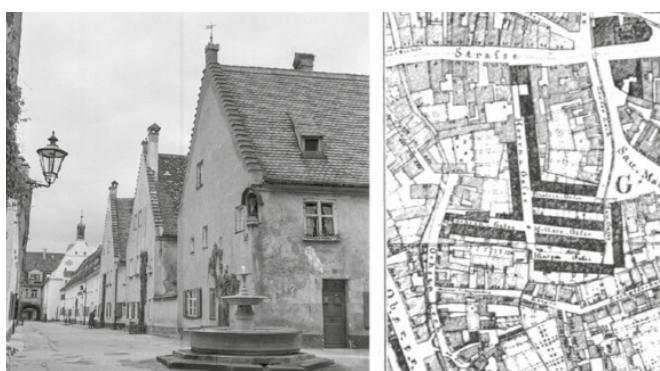
V případě Zlivi se tento maloměstský charakter projevil již na bytových domech postavených v 50. letech a později. Od druhé poloviny 20. století pak Zliv lavíruje mezi městskou a vesnickou typologií, na počátku nového tisíciletí se však tendence přiklánějí k charakteru městskosti.

IX/, X/ Bytové domy, Sídliště a Lidická ulice, Zliv, 50. léta 20. století

-sociální stránka-

Fuggerei, jedna z prvních komunitních osad, byla založena v roce 1521 rodinou Fuggerů, s cílem poskytnout levné a důstojné bydlení pro chudé občany. Platilo zde symbolické nájemné, součástí byly též zahrady, veřejné prostory a komunitní zařízení.⁵

XII/ mapa a stará fotografie Fuggerei, sociální bydlení, 1516-1532, Augsburg

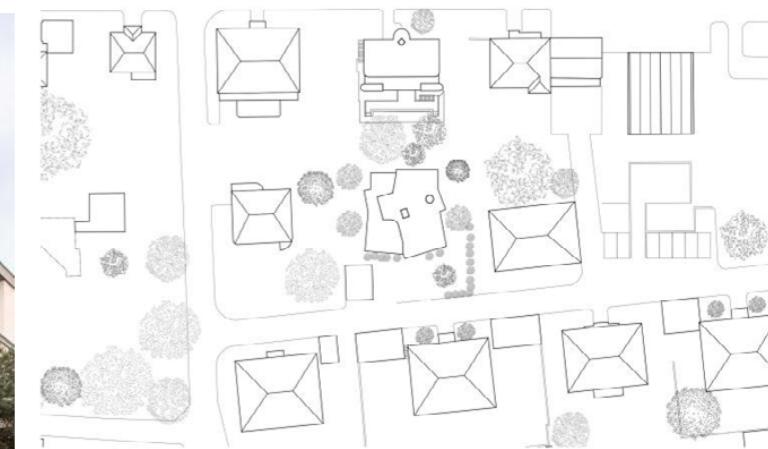
-pocit soukromí-

Pocit soukromí a intimity se přímo dotýká kvality života obyvatel a jejich vztahu k prostoru, který obývají. Městské prostředí nabízí jasněji definované hranice mezi veřejným a soukromým prostorem, díky přechodovým zónám jako jsou vchody, dvory a společné prostory, které poskytují větší kontrolu nad soukromím. Ve městech je větší hustota zástavby, což vyžaduje fyzické a vizuální bariéry k ochraně soukromí, ale zároveň umožňuje vyšší anonymitu. Na vesnici jsou prostory více propojené a přechody mezi veřejným a soukromým jsou méně formální, což zvyšuje interakce, ale zároveň umožňuje pocit soukromí díky větší fyzické vzdálenosti mezi domy. Venkovské domy jsou zpravidla otevřenější k okolní krajině, zatímco městské budovy jsou uzavřenější kvůli blízkosti ostatních.

Kevin Lynch a Jan Gehl pak zdůrazňují nutnost navrhovat prostory tak, aby umožňovaly plynulý přechod mezi veřejnými, poloverejnými a soukromými zónami, čímž se podporuje jak pocit bezpečí a soukromí, tak i sociální kontakt.⁶

XIII/

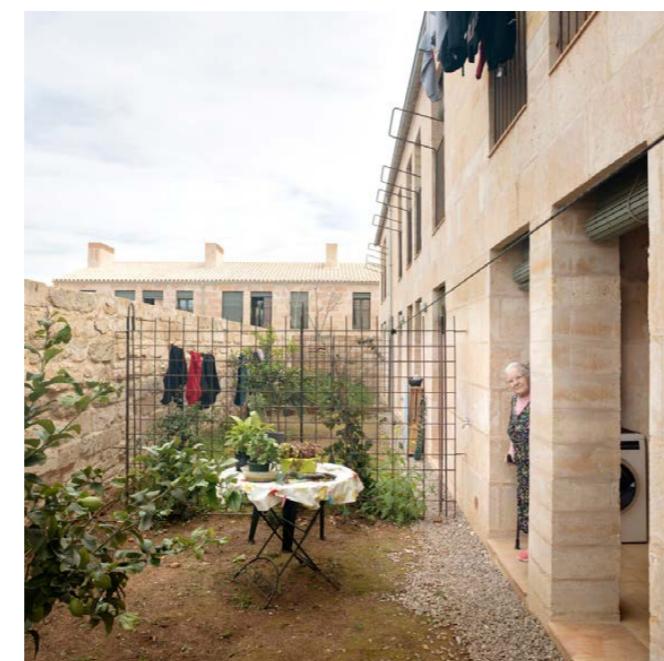
XIII/, XIV/ FAZ Architectes, vila dům, Pully, Švýcarsko, 2021-23

-vila domy-

Možným vyrovnáním se s potřebou koncentrace je typologie vila domů, které ale spíše vychází z městského prostředí a jsou zejména určeny pro vyšší střední třídu.

Zliv nemá s touto typologií zkušenost, ale zděné domy vzniklé po válce na sídlišti a u základní školy jsou podobného měřítka, avšak rozměry bytů jsou zcela odlišné. Možným srovnáním jsou pak také vily vzniklé pro úředníky komunistické strany, měřítkem jsou ale mnohem menší.

V českém prostředí však tyto vily vznikají či vznikly spíše v bohatých částech krajských měst, v rurálních oblastech se spíše nevyskytují.

XI/ IBAVI, Carles Oliver, Antonio Martín, Xim Moyà, Alfonso Reina Ferragut, sociální bydlení, Palma, Španělsko, 2023

XV/ Sergison Bates architects, suburbánní bydlení, Zurich, Švýcarsko, 2019

5/ Fuggerey. History. Online. Dostupné z: <https://www.fugger.de/en/history>. [citováno 2024-09-11].

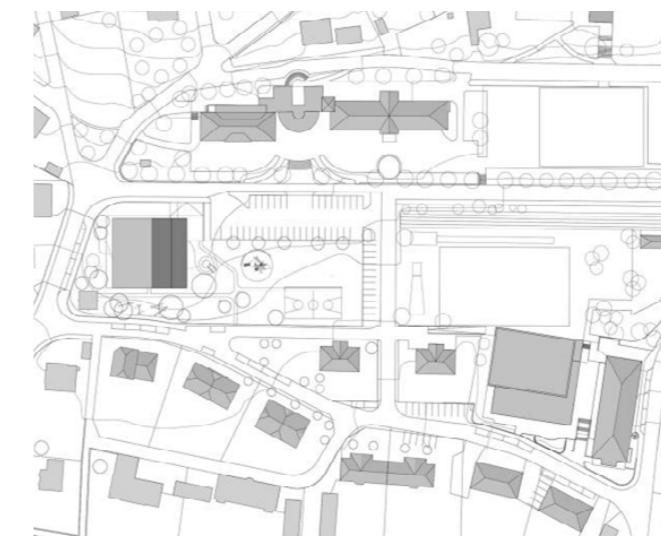
6/ LYNCH, Kevin. *The Image of the City*. MIT Press, 1960.

GEHL, Jan. *Life Between Buildings: Using Public Space*. Van Nostrand Reinhold, 1987.

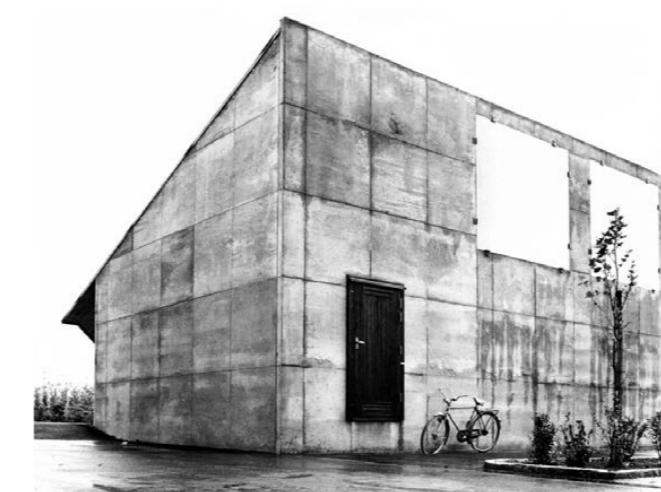
-další příklady fúze kótextů-

XVI/, XVII/ Raumbureau Architekten, škola v Tavannes, Belgie, 2018-23

XVII/

XIX/

XXI/

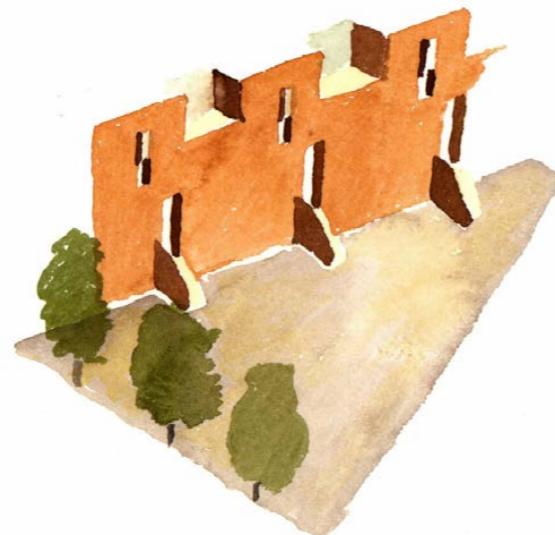
XVIII/ Peter Celsing, kostel, Gothenburg, Švédsko, 1952

XIX/, XX/ Sigurd Lewerentz, květinářství, 1923, fotografie Anna & Eugeni Bach

XXI/, XXII/ Esch Sintzel Architekten, bytový dům, Kalchbühlstrasse, Zürich, studie

XXIII/

Materialita

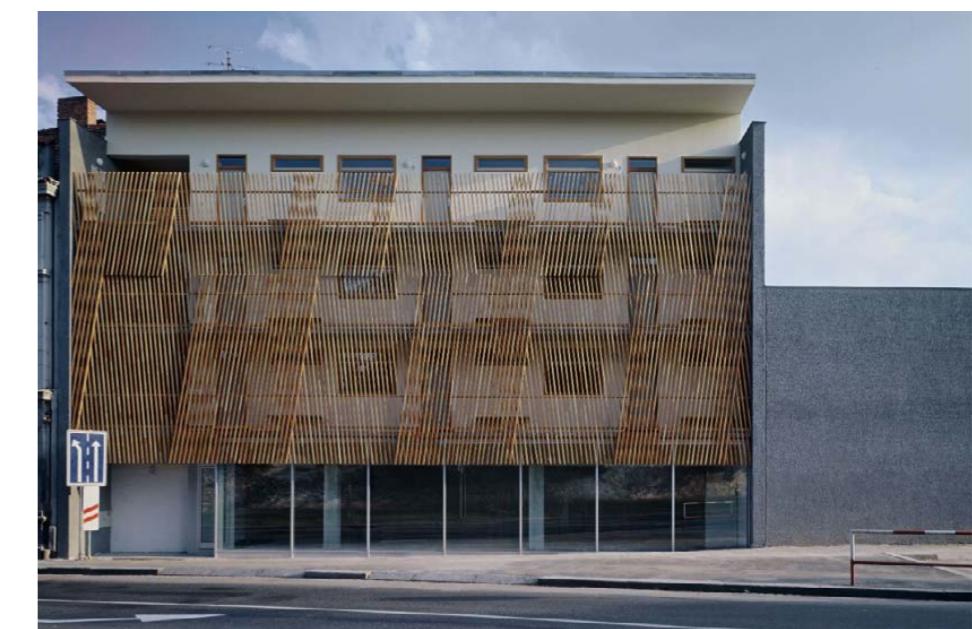
Inspiruji se historickými technikami, které byly v okolí používány, především pak využitím kamene, cihel a dřeva. Návrh může využít této materiality, která reflekтуje historickou zástavbu venkova. Projevit se tak může v podobě dřevěných fasád, kamenných zídek, nebo omítanými štíty či zdmi.

XXIII/, XXIV/ O'Donnell + Tuomey, Timberyard Housing, Dublin, Irsko, 2009

XXV/

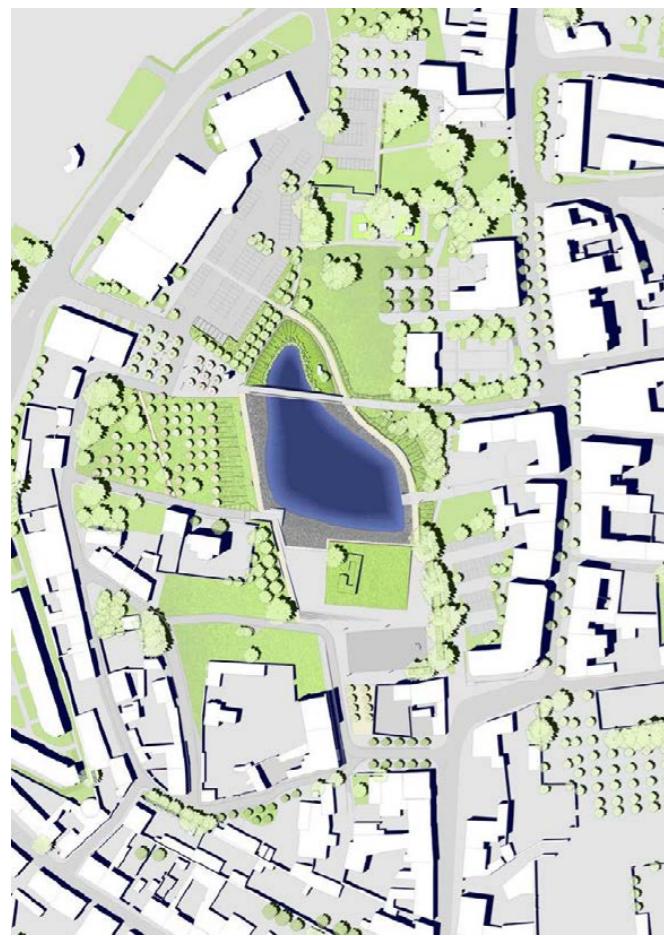
XXV/, XXVI/ Josef Pleskot, Dům se startovními byty, Horažďovice, 1999

XXVII/

XXVII/, XXVIII/ 6a architects, Churchill College, Anglie, 2023

XXIX/, XXX/ Häfner/Jimenez, centrum města Strassfurt, Německo, 2012

XXXI/ Muffler Architekten, Nová radnice Oy-Mittelberg a přilehlé okolí, Oy-Mittelberg, Německo, 2023

-křivda minulosti-

Potřeba vyrovnat se s historií, kdy poválečná éra modernismu a snaha dotvořit nový obraz člověka a jeho bydliště, se ukázala jako tíživá. Jedním z takových příkladů je redefinice centra dvacetitisícového městečka ve Stassfurtu. Velká část historických domů byla buď srovnána se zemí, či nechána ladem. Proto se velká část historické struktury města nedochovala.

Zdecimované centrum bylo na počátku nového tisíciletí redefinováno a zceleno. V centru pak vznikla nová vodní nádrž.

-povrchy-

V návrhu centra menšího sídla by měly být povrchy sjednocené a harmonizovat s okolím, ideálně za použití lokálního kamene, který podpoří autentičnost místa. Jednoúrovňové řešení bez zbytečných bariér zajistí přehlednost a snadnou průchodnost pro všechny uživatele prostoru. Důraz by měl být kláden na jednoduchost a funkčnost, která odpovídá pomezí venkovského a městského prostředí.

Veřejný prostor

-malé zásahy-

Veřejný prostor je potřeba navrhovat tak, aby sloužil lidem a podporoval jejich potřeby v daném místě. Často stačí jen drobné zásahy pro to, aby se naplnila tato potřeba. Dobrým příkladem je úprava obce Zweinitz, která pomohla zpřehlednit místní centrum a vizuálně sjednotila přilehlé prostory. Dopomohlo tomu i jednotný mobiliář a materál dlažby.

XXXII/ Söhne & Partner, Náves Zweinitz, Rakousko, 2007

-zahrádky-

Zahrádky jsou fenomén jak městský, tak vesnický. Liší se však v daném kontextu podle pocitu soukromí. Dalším měřítkem je pak důvod, proč se starat o takové plochy. Na vesnicích jde často o důležitý zdroj obživy, ve městech pak jsou zahrádky spojeny s životním stylem, potřebou se navrátit k přírodě a trochu si odpočinout.

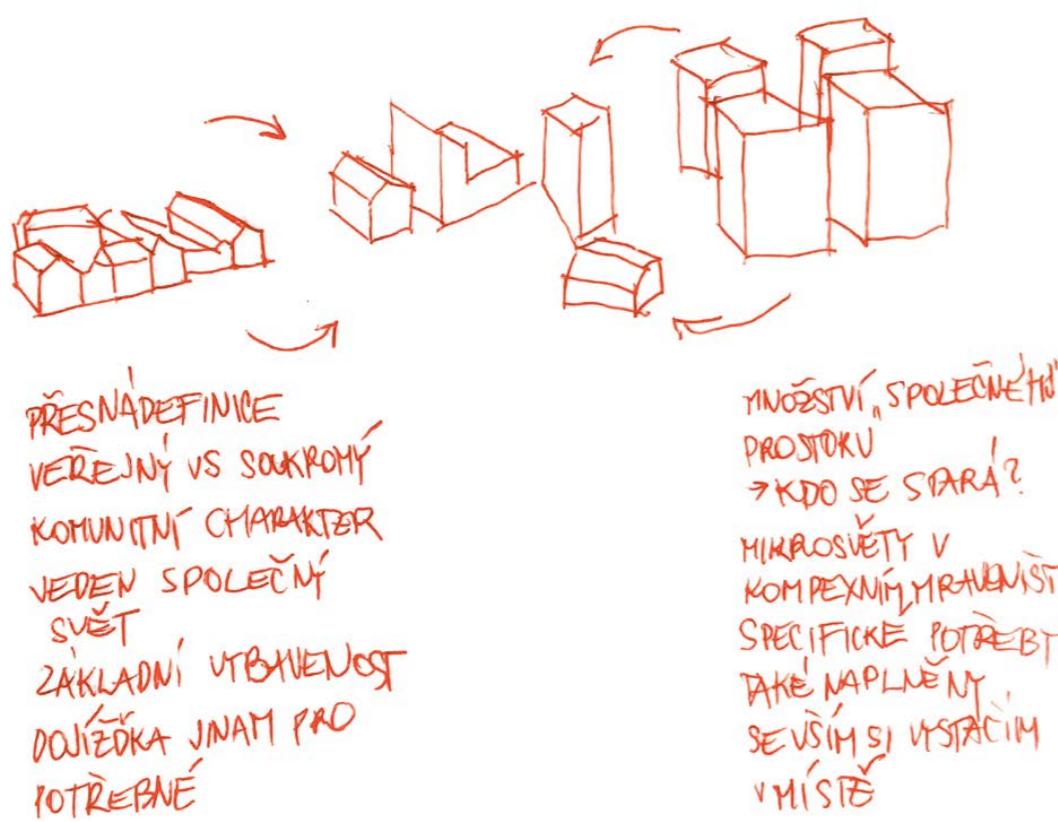
XXXIII/ Almannai Fischer Architekten, Goldern, Německo, 2020

XXXIV/ Sdílené zahrádky, Pantin, Francie, 2009

Program

Ve Zlivi je velká poptávka po bydlení. Přichází nejen od obyvatel Zlivi, ale i z nedalekých Českých Budějovic, kde je bydlení mnohem dražší. Proto je velký tlak na místní samosprávu, aby iniciovala výstavbu dalších bytových jednotek. Jedním z míst, kde se má v budoucnosti stavět, je současná továrna Šamotka. Z toho důvodu bych chtěl vytvořit alternativní plán, aby byla upomínka na průmyslovou historii města zachována a původní centrum města bylo nově těžištěm Zlivi s nově dodanou veřejnou vybaveností.

Vlastnosti rurální aglomerace

- VLASTNICKÉ BYDLENÍ
- MĚSTSKÉ BYDLENÍ (SOCIALNÍ) - mízkopřijatové koupny
- HŘÍŠTE (NEKOLIK VĚKOVÝCH SKUPIN) - matky samoživitelky
- DŮCHODCI
- NASTOLETÍ
- PARTICIPIACE → OTVĚRĚNOST EXPERIMENTU
↓ definuje, co, kde, jak → doplní si

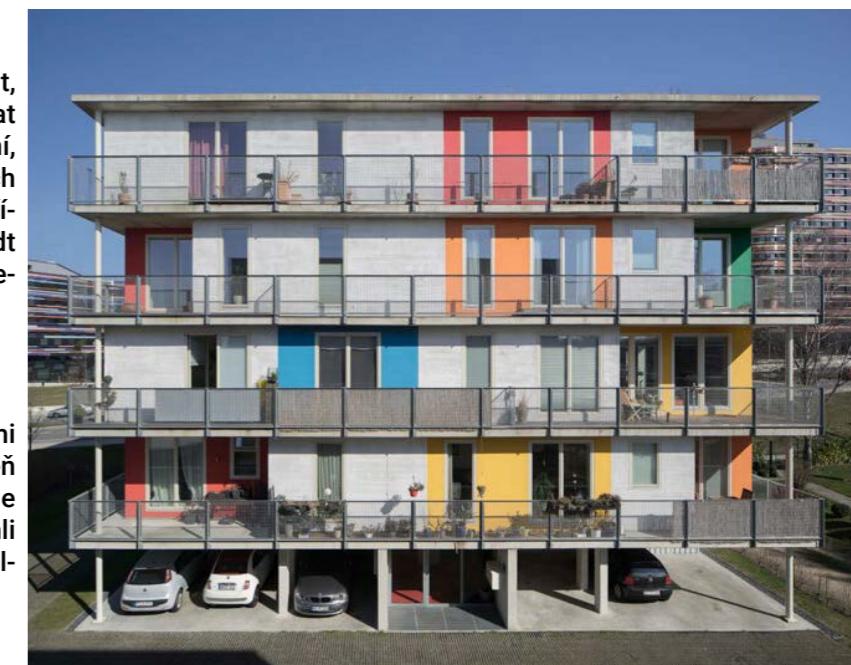
zábavnost: obchod obdivuhodnou zábavu

-vlastnické bydlení-
Vycházím z představy, že pokud vytvořím prostředí, s kterým se bude obyvatel Zlivi schopen identifikovat, bude pro něj příjemnější se v něm pohybovat a užívat ho na denní bázi. Proto jsem došel k představě bydlení, které si může uživatel upravit/navrhnut podle vlastních požadavků tak, jak to již vyzkoušela řada architektů dříve. Jako příklad dávám projekt Anne-Julchen Bernhardt a Jörg Leesera, kteří navrhli korzet domu a ostatní nechali na obyvatelích tohoto obydli.

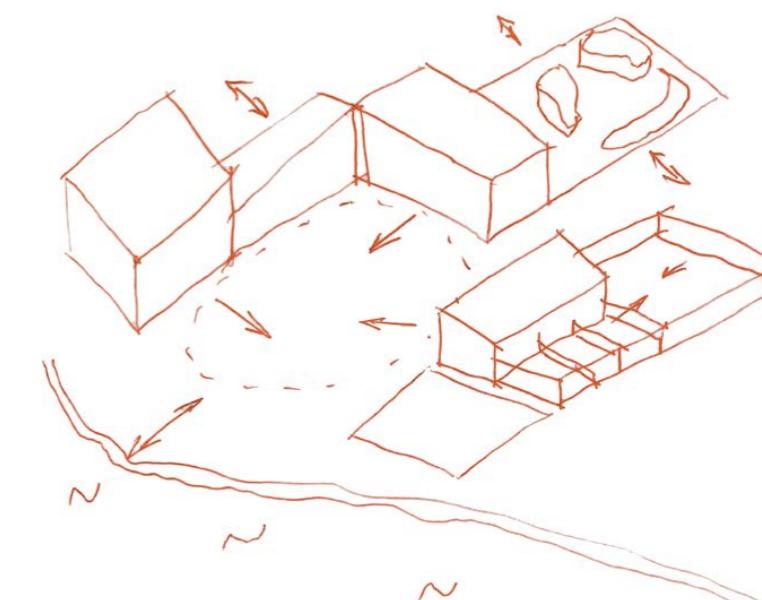
-městské byty-
Město Zliv nyní vlastní minimální počet bytů, s kterými by mohlo zacházet podle vlastních představ a zároveň by mohlo částečně regulovat ceny nemovitostí. Proto je mým záměrem vytvořit také bydlení, ve kterém by mohli být ubytovány nízkopřijímové rodiny, matky samoživitelky a další znevýhodnění občané.

-vybavenost-
Zubařská ordinace, obchod se smíšeným zbožím, restaurace/hospoda a komunitní centrum by měly být součástí návrhu, aby pokryly poptávku obyvatel Zlivi.

-veřejný prostor-
Součástí návrhu by měl být udržitelný koncept, jak by místo mohlo fungovat během roku. Nyní je většinou veřejný prostor minimálně využíván, nejvíce je však vytížený během pouti na svatého Václava. Potřeba je tak vytvořit prostředí, v kterém by se shromažďovalo více lidí během dne. Pomoci by tak mohla navázaná vybavenost jako obchod a lékařská ordinace, ale i hřiště či přehledný veřejný prostor.

XXXVI/ Anne-Julchen Bernhardt, Jörg Leeser, projekt participativní formou, navrhní si sám, IBA Hamburg, Německo, 2013

XXXVII/ skica členitosti hmot a potřeby akcentovat propojení veřejného a soukromého prostoru, navázaný na rybník Bezrev a okolní zástavbu

PŘÍKLAD VESNICE

XXXIII/ Moravany

MORAVANY / v blízkosti města Brno, Morava

3497 obyvatel
rozloha 6,64 km²

VYBAVENOST:
pošta, knihovna, obecní úřad, mateřská a základní škola, dětské hřiště, obchod, restaurační zařízení, sportovní areál

PŘÍKLAD MĚSTA

XXXIX/ Nepomuk

NEPOMUK / Plzeňský kraj

3526 obyvatel
rozloha 12,78 km²

VYBAVENOST:
pošta, knihovna, městský úřad, mateřská a základní škola, dětské hřiště, obchody a krámky, restaurační zařízení, sportovní areál

+ supermarkety, sportovní hala, sokolovna, fotbalové hřiště, lékárna, policie, hasičská zbrojnice, veřejné toalety, bankomat

lokalita

1.2

ZLIV

zeměpisné souřadnice 49°3'58" s. š., 14°21'58" v. d.

Počet obyvatel k 1.1.2024 je 3499.

Průměrný věk obyvatele Zliví je 44,3 let

Rozloha města činí 14,21 km²

místem tvorená

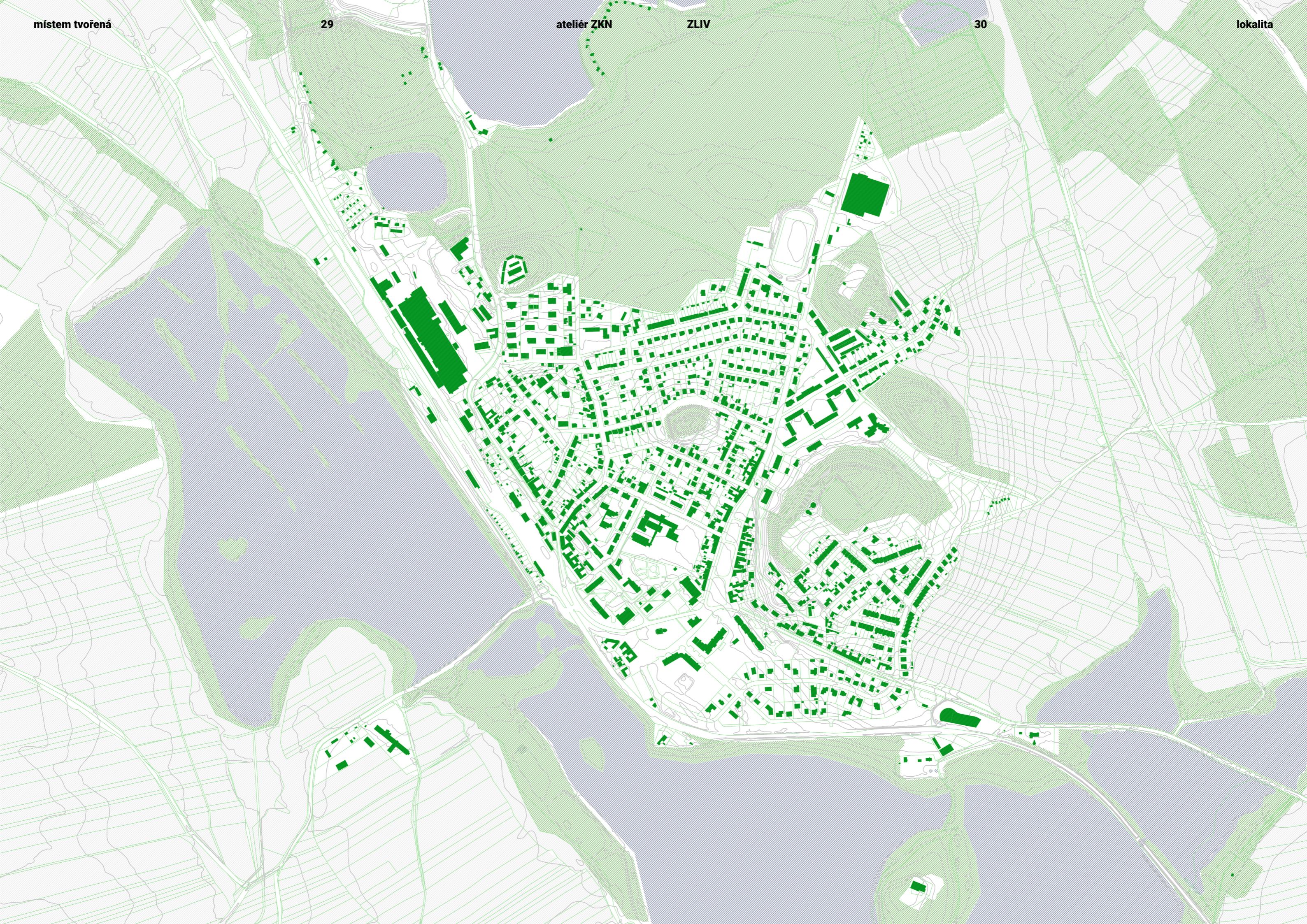
29

ateliér ZKN

ZLIV

30

lokalita

XL/

„Kraj rovný jako stůl, vyplněný bohatými, žírnými láný, posety nesčíslnými velkými i malými rybníky, pánev jakási, zalitá v dávnověku vodou, která tu tvořila, jak se zdá, obrovské jezero, z něhož tu a tam ostrůvek vystupoval a jehož břehy na severu a jihu sotva stanoviti lze...“

„Na podzim, když otava se sklidila, pase se vezde skot; i s velkými stády hus se shledáš, ale koní, ovcí a veprů více neuvidíš, leda výjimkou. Zato po všecky doby roku pasou se tu hlučky srnců a nesmírná hejna všelikého vodního a bahenního ptactva, kachny, divoké husy, čejky, rackové tu přelétají, onde na pastvu se snázejí a lání bývá a křiku a křehotu, až uši zaléhají.“

Karel Klostermann, Mlhý na Blatech, str. 5

XLI/, XLII/ nálady z okolí Zliví

MEZI RYBNÍKY A ŽELEZNICÍ

Město leží přibližně 10 kilometrů severozápadně od Českých Budějovic. Na jihu je město ohrazeno rybníky. Na východě pak tvoří hranici města pole a severně lesy. Nejvyšším bodem katastru města je vrch Varta s necelými 414 metry. Další důležitou dominantou města je vrch Štumbík, který je integrován do zástavby rodinných domů. Leží mezi ulicemi Jiráskova, Fučíkova a Boženy Němcové. Důležitou stopu ve městě zanechává železnice, železnice, která spojuje České Budějovice se Strakonicemi (a Plzní). Město samotné se tak rozvinulo jen na jedné straně železnice, na druhé se pak rozkládají zejména rybníky.

XLIII/ Císařský otisk stabilního katastru, 1827

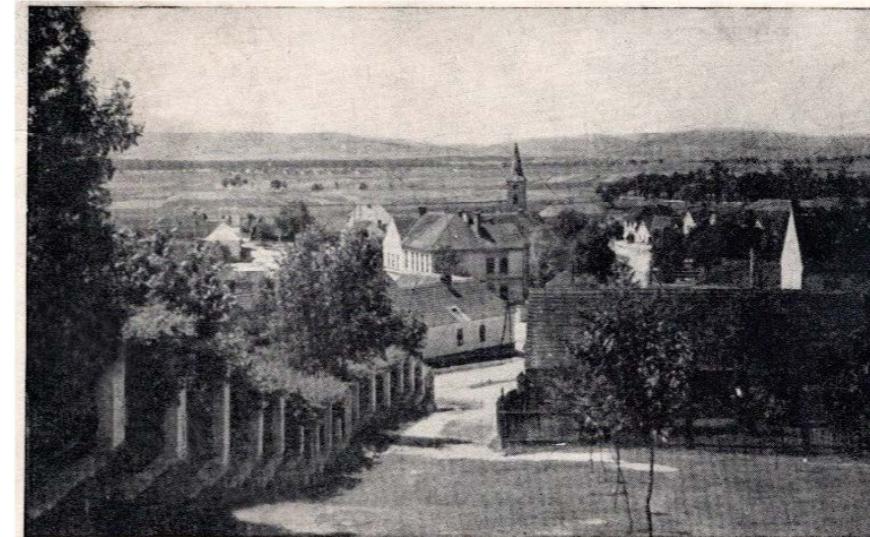
historie

1.3

1.3.01	historický kontext	35
1.3.02	historické mapy	39
1.3.03	ortofoto	41
1.3.04	vývoj Zlivi	45
1.3.05	vývoj vesnice	47
1.3.06	lidová architektura	49

XLIV/

XLV/ pohled na Zliv od Kuklovy vily

POČÁTKY ZLIVI

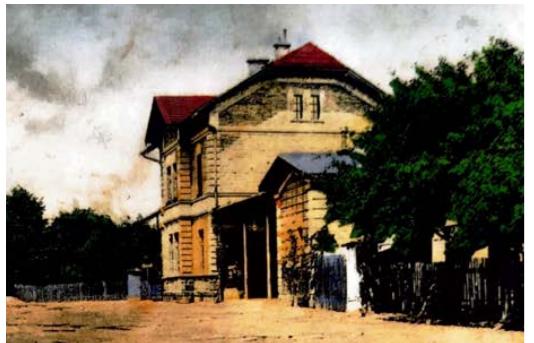
Osídlení v okolí Zlivi sahá až do pozdního paleolitu, rozsáhlejší evidence historického osídlení ale spadá až do doby halštatské, kdy byly objeveny mohyly východně od Munic.⁷ Je také doložena existence Keltů v okolí Zlivi, a to směrem k vesnici Zalužice, jižně od Bezdrevu. Nejbližší opidum se nacházelo v Třísově (cca 30 km daleko). Z doby římské pak pochází germánská osada na vrchu Varta, která byla objevena v roce 1978 během výstavby města.

Zliv jakožto místo středověkého obchodu potvrzuje nález z roku 1974, kdy bylo objeveny mince vévody Oldřicha (počátek 11. století) při výstavbě panelových domů.

Během středověku pak byla kolonizována celá oblast Hlubocka, založení Zlivi se odhaduje na průběh 13. století. Zliv byla založena lokátorem jako obdélníkovitá vesnice ve svahu, jejíž vzniknoucí usedlosti spadaly pod hlubocké panství. První písemná zmínka o Zlivi pochází z roku 1338, v latinsky psaném dokumentu se hovoří o vesnici Slyuen, následně je Zliv zapisována jako Sliben (1407) či Zlivie (1710).⁸

V polovině 15. století Pernštejnove (majitelé hlubockého panství) zakládají rybníky v okolí Zlivi, vzniká též rybník Bezdrev. Proměnuje se tak okolní krajina a proměnuje se způsob obživy místních obyvatel. Koncem 15. století Zliv patřila pod rychtářství Purkarec později pak zpět pod hlubocké panství, které měnilo své majitele. Byli to například páni z Hradce nebo Schwarzenbergové (1661-1849).⁹ V roce 1850 se pak zliv stala samostatnou obcí.

Ve Zlivi nebyl kostel, proto vesnice spadala pod ten Pištinský až do počátku 20. století.

XLVI/ nádražní stanice ve Zlivi

L/ náves, pohled směrem k rybníku Bezdrav

LIV/ pohled na náves od jihu

LVIII/ nově postavené zlivská škola, 1958

LXII/ nové domy, 70. léta, lokace Na plániších

XLVII/ mostek sv. Jana Nepomuckého

LI/ zlivská náves s ještě existujícím rybníkem

LV/ zlivská sokolovna, postavena ve 20. letech 20. století

LIX/ asi 1975, demolice starých domů před stavbou místního národního výboru

LXIII/ přistavba nádraží, 1966

XLVIII/ náves s kaplí

LII/ pohled na zlivskou ulici

LVI/ původní zástavba u kostela

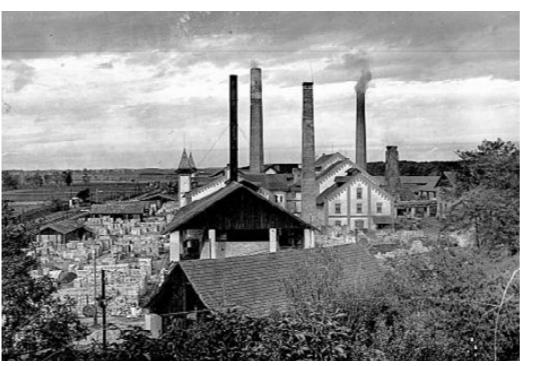
LX/ asi 1975, demolice starých domů

LXIV/ jedna z původních prodejen

XLIX/ náves s kaplí, v době před výstavbou kostela

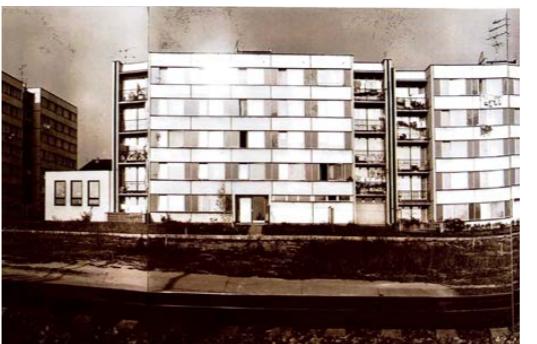
LIII/ továrna Šamotka

LVII/ pohled na základní školu od vrchu Varta

LXI/ stará zástavba, Nádražní ulice

LXV/ nová zástavba, Nádražní ulice

-industrializace-

V 19. století se Zlivi také dotkla industrializace. Roku 1868 byla zprovozněna trať z Českých Budějovic do Plzně, stanice ve Zlivi byla však zřízena až roku 1883 díky plánované továrně. Ta byla Schwarzenbergy založena roku 1886. Závod na šamotové cihly vznikl díky dobré poloze na železnici a přístupu k materiálu na výrobu cihel. Zlivi pak tato továrna dominovala a přinesla pracovní místa, obec se tak mohla rozrůstat. Vzniklo zde několik cihlových domů, převážně pro zaměstnance závodu. Odkaz na tuto továrnu byl v polovině 20. století integrován do znaku města. V obci pak byla na konci 19. století zřízena pošta, telegraf a v roce 1890 také škola.¹⁰ Následně byla postavena v nedalekých Mydlovarech elektrárna.

-první republika-

Po vzniku Československé republiky byla postavena Sokolovna, založen hřbitov a do roku 1925 pak byla elektrifikována celá obec.¹¹

-komunistická Zliv-

Na konci 50. let byla postavena nová školní budova a zděné domy ve Školní ulici, vystavěno sídliště pro Jáchymovské doly.

Zliv byla povýšena na město roku 1960. Po vysídlení statkářů došlo k úpravě návsi, většina statků byla zbořena. Zachovala se jen část nejbližší k rybníku Bezdrav, kde bývala kovárna a hostinec. Na severní straně původní návsi byl později postaven městský úřad, několik panelových domů a obchodní dům Jednota vybudovaný v akci Z (1974-77). Od 50. let se postupně rozširovala zástavba města severně od vrchu Štumbík a také východně směrem od vrchu Varta. Šlo především o rodinné domy a vily příslušníků komunistické strany. Do struktury města a stále ještě vesnického charakteru obce silně zakročila výstavba panelových domů v Bezdravské ulici, Tyršově a Nové ulici.

-současnost-

Od 90. let se zástavba města rozrostla jen v několika oblastech. Bylo to dáno zejména městskou politikou a nedostupnosti stavebních pozemků. Od té doby byly postaveny bytové domy na Dolním náměstí, městský domov pro seniory, přestavěn městský úřad s kulturním domem a uskutečněna dostavba základní školy. Město se rozrostlo o část s rodinnými domy v ulici Na hobzích, u fotbalového hřiště, prodloužením Jáchymovské ulice a v současné době vzniká rodinná čtvrť na Vartě.

LXVI/ Sliby, Müllerova mapa Čech, 1720

LXVII/ Zliw, Druhé vojenské mapování, 1850

LXVIII/ Zliw, Císařský otisk stabilního katastru, 1827

LXIX/ Zliw, Třetí vojenské mapování, 1878

*citace ze strany 38

10/ VONDRA, Václav et al. Zliv. Městský národní výbor Zliv, 1985. str. 25

11/ KOVÁŘ, Daniel, ZÁRUBA, Vladimír et al. Zliv kdysi a dnes. Město Zliv, 2010. str. 39

LXX/ Ortofoto, 1953

Stále ještě vesnice Zliv má 1368 obyvatel. Na ortofotu je stále patrná náves, je zde 314 domů. Pole v dohledné době čeká zcelení a rozorání strání.

LXXI/ Ortofoto, 1998

Město má 3774 obyvatel, je zde 629 domů, z čehož je 505 rodinných. Bytů je zde 788 (mimo rodinné domy).

LXXII/ Ortofoto, 2008

Město má 3704 obyvatel. Jsou vystavěné bytové domy na Dolním náměstí pod Kostelem, fabrika Avízo při výjezdu směrem na Munice a čerpací stanice.

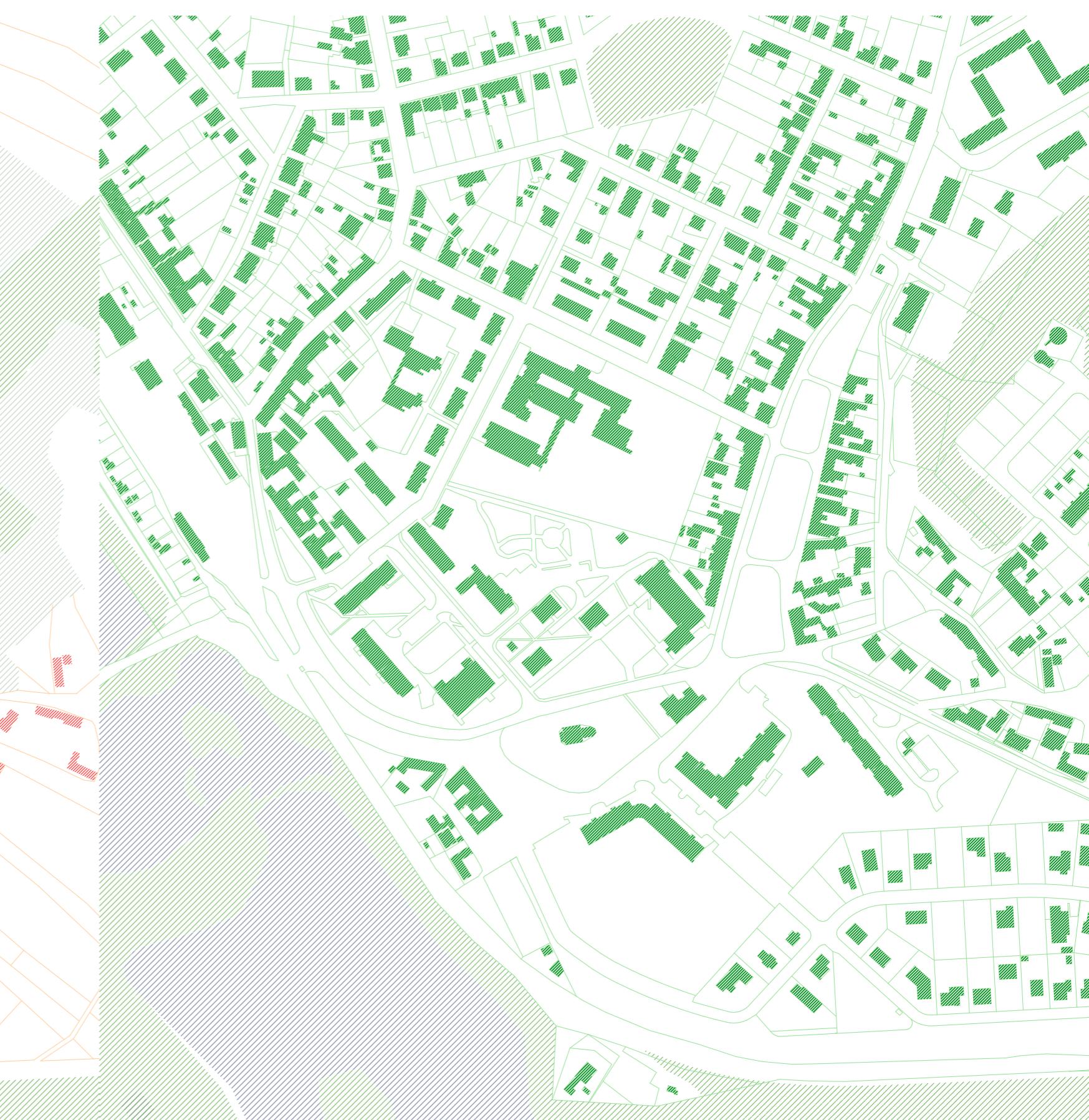

LXXIII/ Ortofoto, 2023

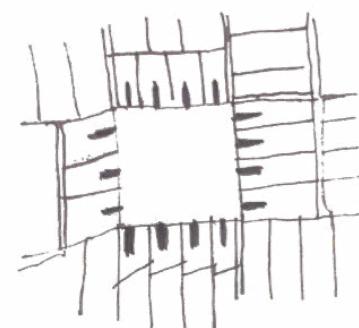
Město má 3499 obyvatel. Je již vystavěna část s rodinnými domy v ulici Na Hobiznách, v jižní části města. Je zároveň realizována výstavba domů v Třešňové ulici na vrchu Varta a pod Vartou. Domů je celkem ve městě 740.

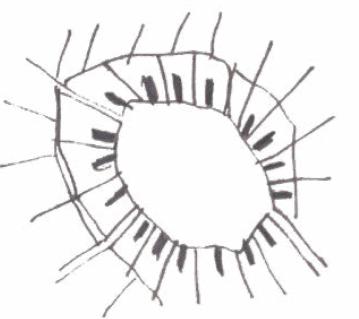
cca 1880, vlastní interpretace

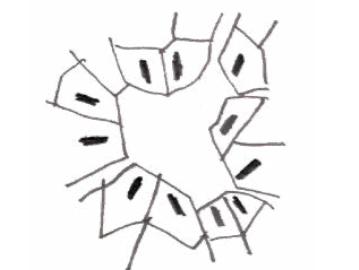
2024

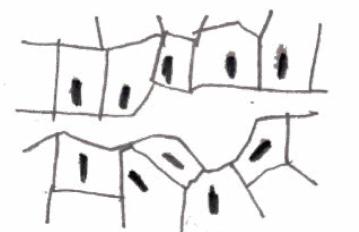
návesní
ortogonální

návesní
neortogonální

hromadná
shluková

rostlá
komunikační

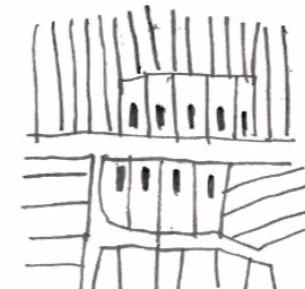

LXXIV - LXXXVII vybrané obce

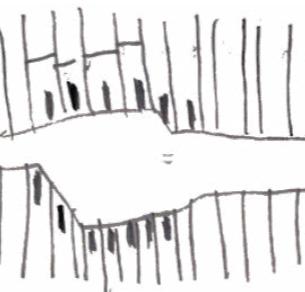
druhy jihočeské vesnice

Rozlišení půdorysného uspořádání vsí na pravidelné geometrické formy a na vesnická sídla bez pravidelného uspořádání.

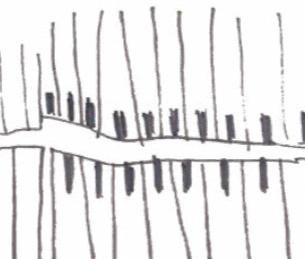
Pracuji s dělením, které používá historik Jan Pešta. Můžeme tak rozlišit vsi hromadné, návesní, rostlé vesnice komunikační, řadové, komunikační vesnice lineární, lánové a řetězové.¹² Níže jsou ukázány druhy zastoupené v jihočeském regionu.

komunikační
lineární

lánová
s návsí

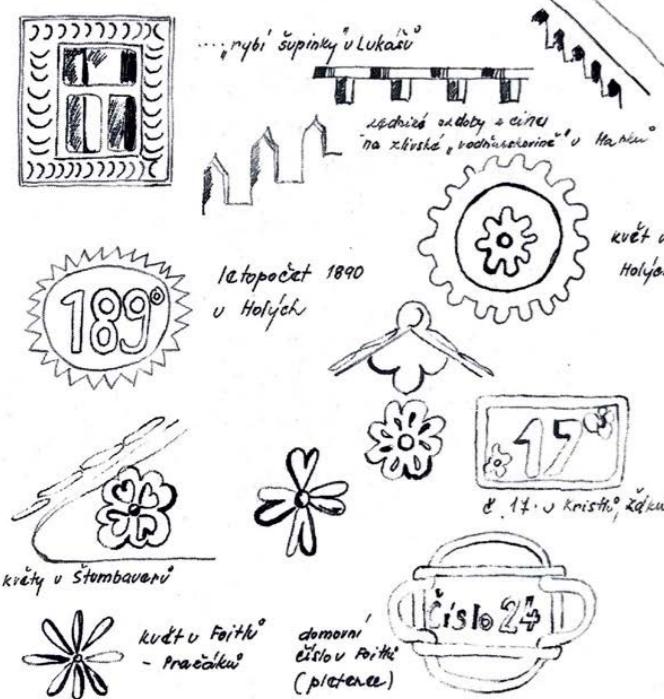

lánová
/Dolní Radouň

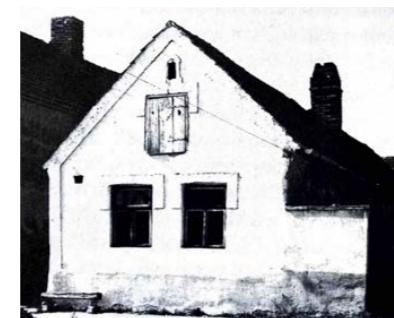

12/ PEŠTA, Jan. Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel. Praha: NPÚ, ÚOP středních Čech. 2014, str. 27-29

Vtisknout svému dílu zádnej minulého století. Zážitkové zážitky v osobních zážitcích vlastněných kreslou A. Tancem.

LXXXVIII/ štukové ozdoby a popisná čísla na zbořených zlivských domech, kresba Ludmila Randáková

LXXXIX/ stavení čp. 34 na návsi před demolicí

XC/ Kříhů statek na návsi, před I. světovou válkou

Zlivský zaniklý ráz

XCI/ stavení na Dolním Náměstí před zbořením

XCI/ stavení na návsi, 60. léta

XCIII/ selké baroko v okolních vesnicích, na fotce usedlosti čp. 18 a 19 v Plástovicích

lidová architektura na Blatech

XCIV/ příklad rekonstruovaného štítu na návsi ve Zbudově, usedlost čp.27

Jedná se především o lokalitu mezi Hlubokou nad Vltavou a vesnicí Zbudov, která se nachází severozápadně od Zlína.

Vesnice jsou charakteristické svými prostornými návsy, jejichž půdorys odpovídá zejména tvaru monoúhelníku a okrouhlým tvarům. Uprostřed pak jsou většinou situovány kostely a menší kaple.

Jednotlivá stavení jsou typická svými štírovými průčelími, které jsou často bohatě zdobeny. V části blíže k Hluboké nad Vltavou jsou pak tato průčelí často jednodušší.¹³ Stavení mají pak vjezdovou bránu vedoucí do uzavřeného dvora. Nezřídka bývá objekt uzavřen sýpkou s mohutnými vraty.

Nejprve dřevěné (roubené) domy s doškovými střechami byly po častých požárech po první třetině 19. století předělány na zděné, později byly též bohatě vyzdobeny. Z této doby pak většinou pochází datace na štítích stavení.¹⁴

Památkově chráněné jsou pak části okolních vesnic: Plástovice, Munice a Zbudov.

XCV/ kostel Zvěstování Páně v Zahájí, vybudovaný koncem 13. století

13/ Lidové stavby. Hlubocko-zbudovská blata. Online. Dostupné z: <https://www.lidove-stavby.cz/?hlubocko-zbudovska-blata,203>. [citováno 2024-09-11].

14/ Lidové stavby. Hlubocko-zbudovská blata. Online. Dostupné z: <https://www.lidove-stavby.cz/?hlubocko-zbudovska-blata,203>. [citováno 2024-09-11].

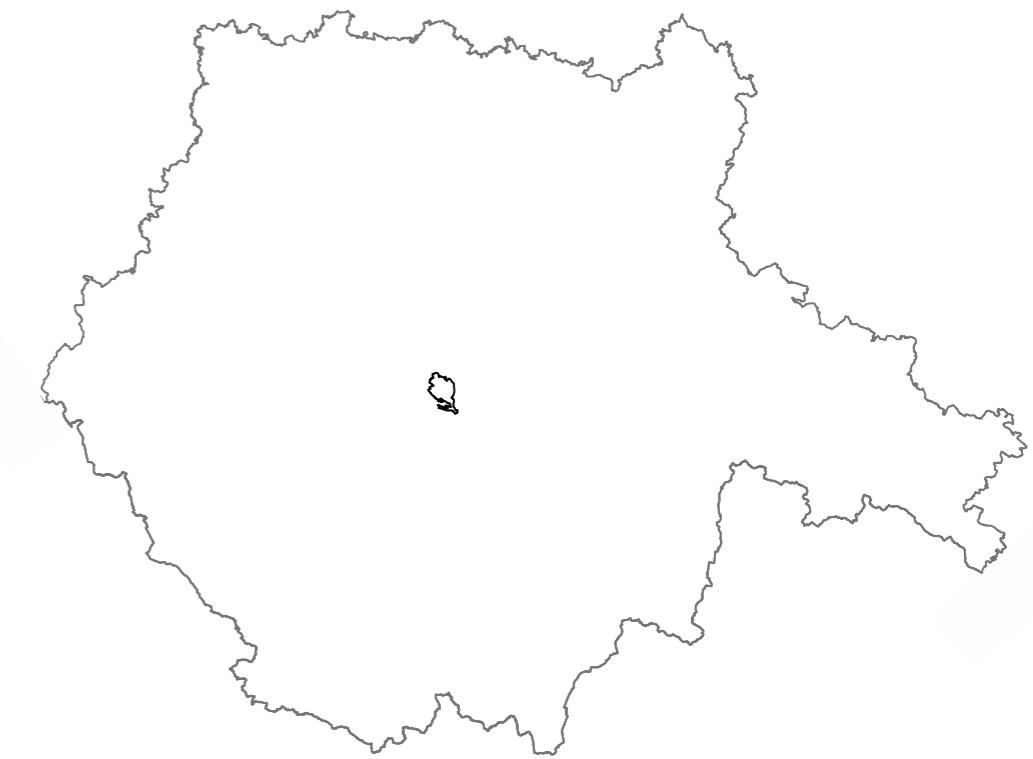
analýzy

1.4

1.4.01	širší kontext	53
1.4.02	vodstvo	55
1.4.03	přilehlé okolí	57
1.4.04	bezprostřední okolí	59
1.4.05	kontext	61
1.4.06	morfologie	63
1.4.07	geologické podloží	65
1.4.08	doprava	67
1.4.09	významné budovy	69
1.4.10	vývoj zástavby	71
1.4.11	druhy zástavby	73
1.4.12	veřejný prostor	75
1.4.13	obyvatelstvo	77
1.4.14	územní plán	79
1.4.15	místní názvy	81

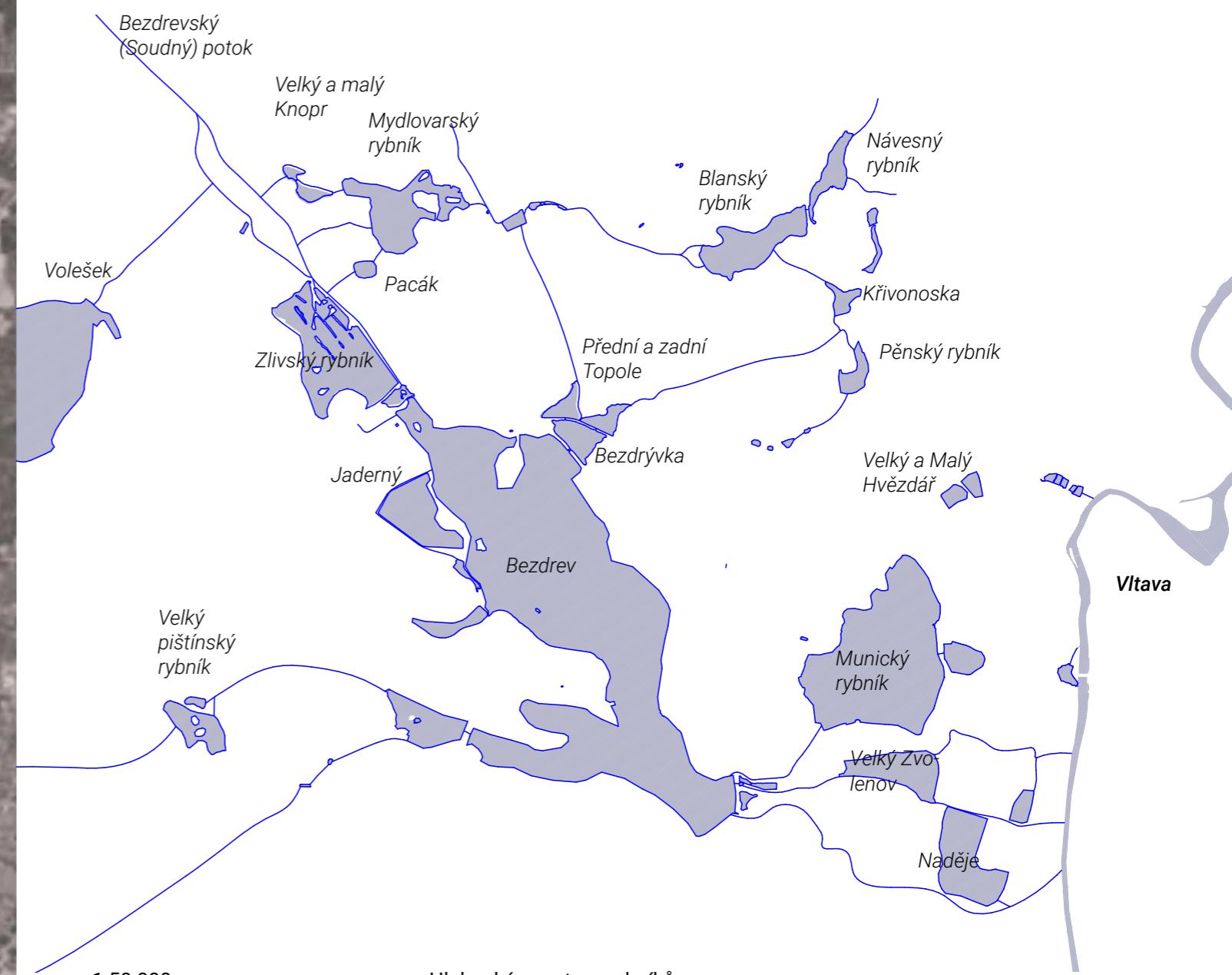
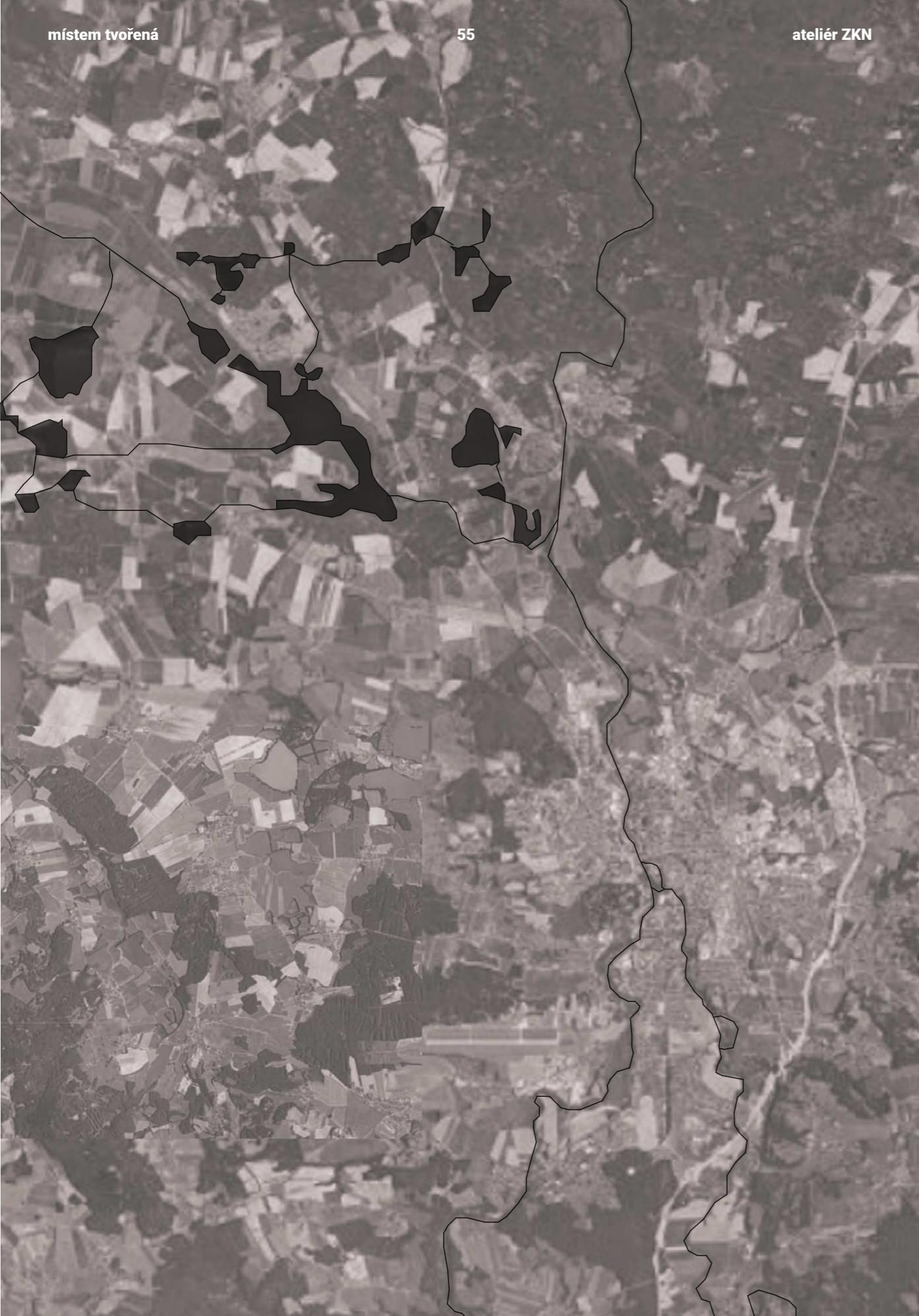
Praha
1,5 hodiny

Zliv se nachází v Jihočeském kraji a je součástí ORP (bez s rozšířenou působností) České Budějovice. Od krajského města je Zliv vzdálena 16 kilometrů, Dojížková vzdálenost je necelých 25 minut.

Jihočeský kraj by měla v budoucnu protonout dálnice D3, která propojí Prahu s Českými Budějovicemi a povede dál do Rakouska. Úplné zprovoznění dálnice je plánováno na rok 2030.¹⁵ Prozatím jsou tímto nedostatkem ochromeny celé České Budějovice a přilehlé okolí.

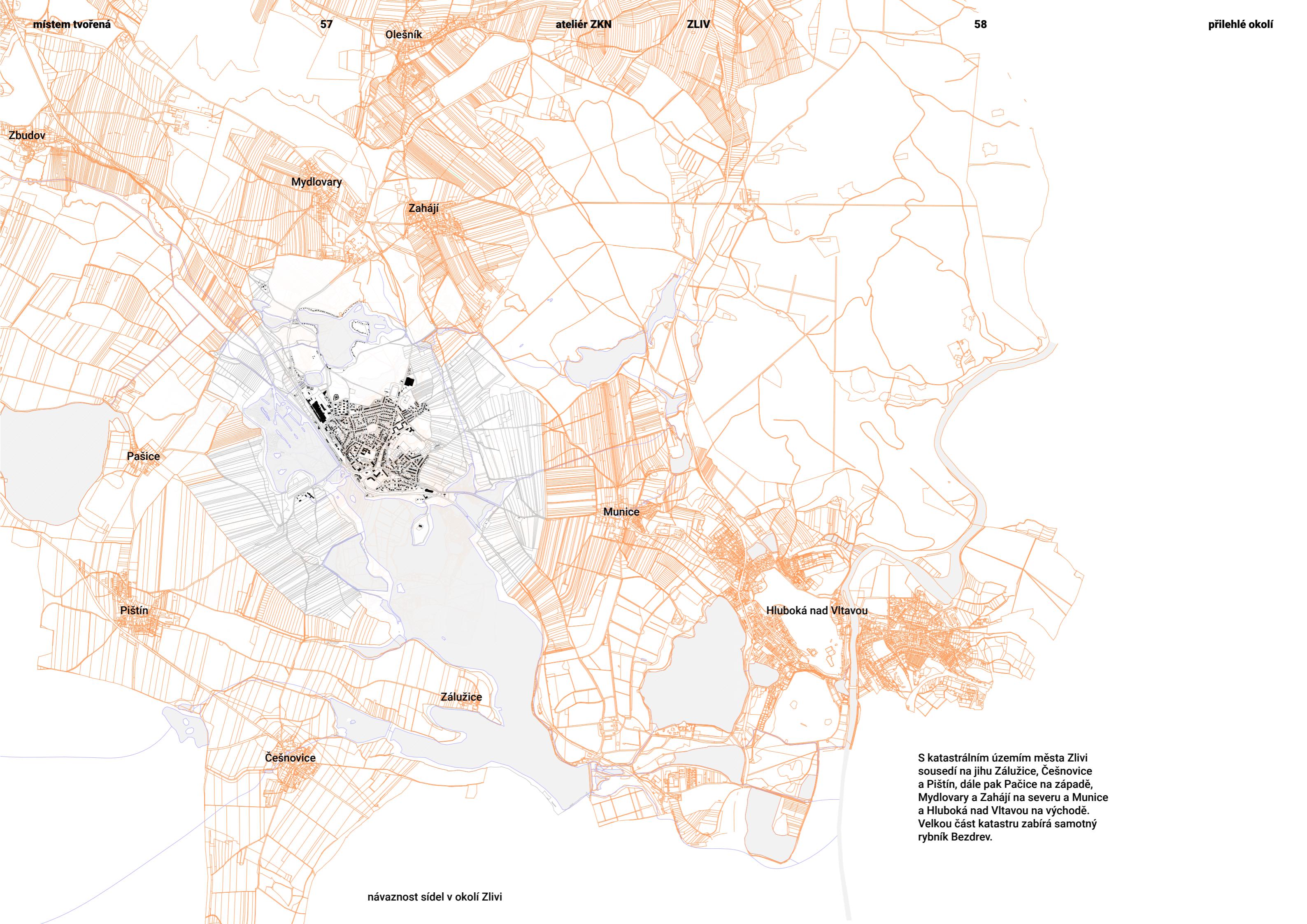
Zliv je napojena na železnici, která propojuje města České Budějovice a Strakonice/Plzeň. Tento faktor ovlivňuje chování obyvatel Zlivi, jelikož je to rychlý způsob dopravy do krajského města. Proto vlak volí velká část vyjíždějících rezidentů Zlivi.

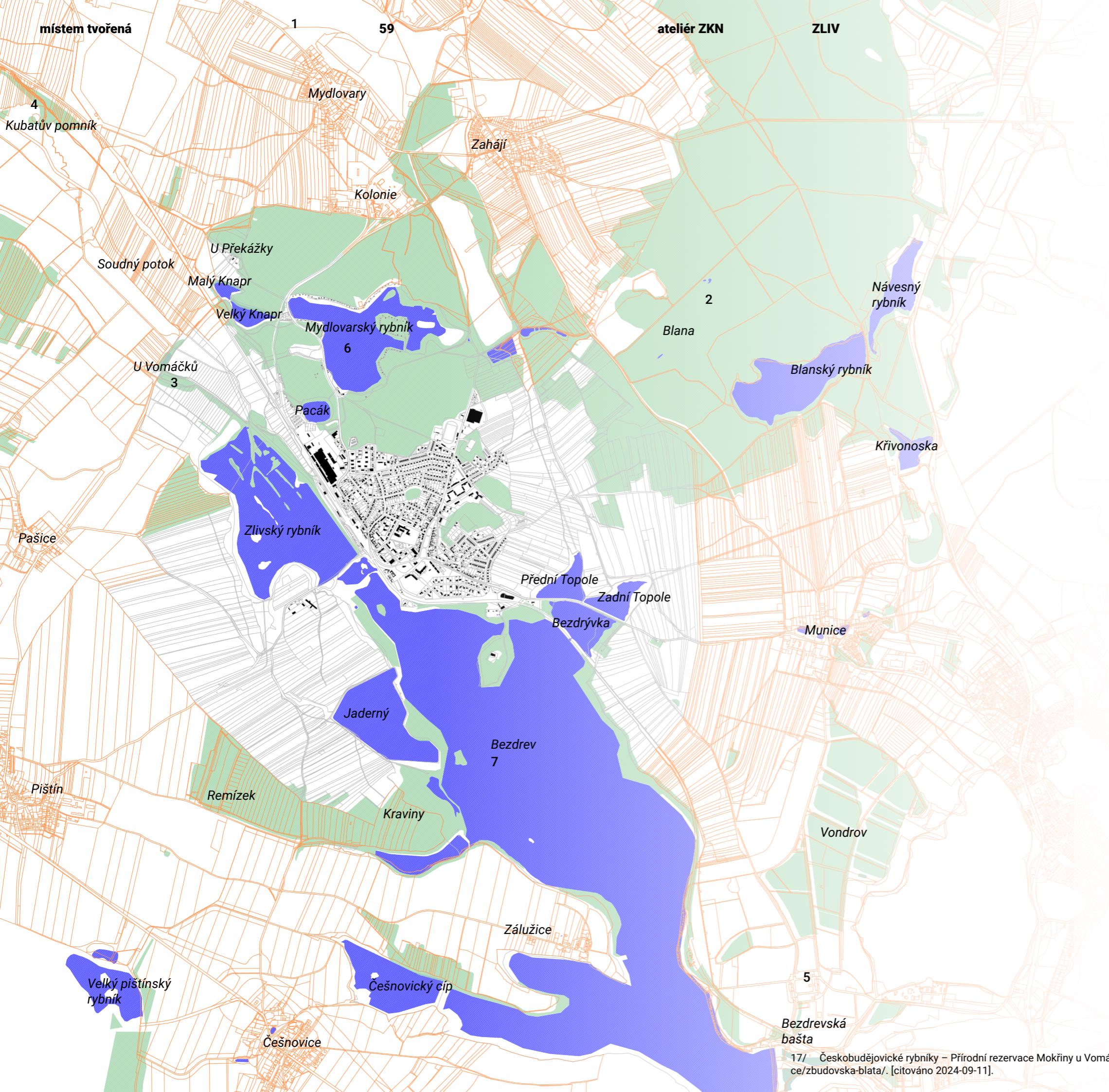

navazuje na soustavu Budějovickou, která je blíže směru toku řeky Vltavy.

Nejdůležitější rybníkem v této soustavě je rybník Bezdrev, který je napájen Bezdrevským potokem a slouží jako nádrž pro okolní rybníky. Voda z těchto rybníků pak ústí do Vltavy u Hluboké nad Vltavou.

Přidružené okolí těchto rybníků je součástí významného území Ptáčí oblast České Budějovice. Nachází se zde významné ptáčí druhy jako jsou kvakoš noční, rybák obecný či husa velká.¹⁶

- V okolí Zlivi se nachází bývalá úpravna uranové rudy MAPE u vesnice Mydlovary.
- V lesích Blana se dříve těžily jíly, dnes je toto území chráněno jako přírodní rezervace. Jsou zde cenné vodní biotopy v podobě lesních tůní, což jsou pozůstatky právě po původní těžbě.
- Rezervace Mokřiny u Vomáčků, která se rozprostírá na území nivy Bezdrevského potoka, je významná zejména díky velkému počtu chráněných druhů rostlin a ptactva. Součástí je i výzkumný prostor Zemědělské a Přírodovědecké fakulty Jihočeské univerzity.¹⁷
- Kubatův pomník
Na území Zbudovských blat se nachází pomník místního hrdiny Kubaty, který se podle pověsti postavil za prostý lid a následně byl odsouzen k trestu smrti.
- Zemědělský dvůr Vondrov je součástí Hlubockého panství. Ten si nechal vybudovat rod Schwarzenberků, kde byli chováni vyhlášení schwarzenberští koně. Součástí areálu jsou i přilehlé polnosti s duby podél cest. Tato krajina je silně komponovaná a odpovídá tehdejší představě o opanování krajiny.
- Mydlovarský rybník nebo lidově Mydlák jako jeden z mála okolních rybníků souží k rekreaci. Nachází se zde zázemí pro návštěvníky a kemp.
- Rybniček Bezdrív je vyhlášený turistickým místem. Je zde možné vyzkoušet řadu vodních sportů a blízký rybník Jaderný slouží pro sportovní rybaření.

Bezdrev

Králičí vrch

Vrata 414 m.n.m.

Klet 1083 m.n.m.

Bulový 947 m.n.m.

Štumbík

Zlivský rybník

Bulový 947 m.n.m.

Pištín

Plešný 1066 m.n.m.

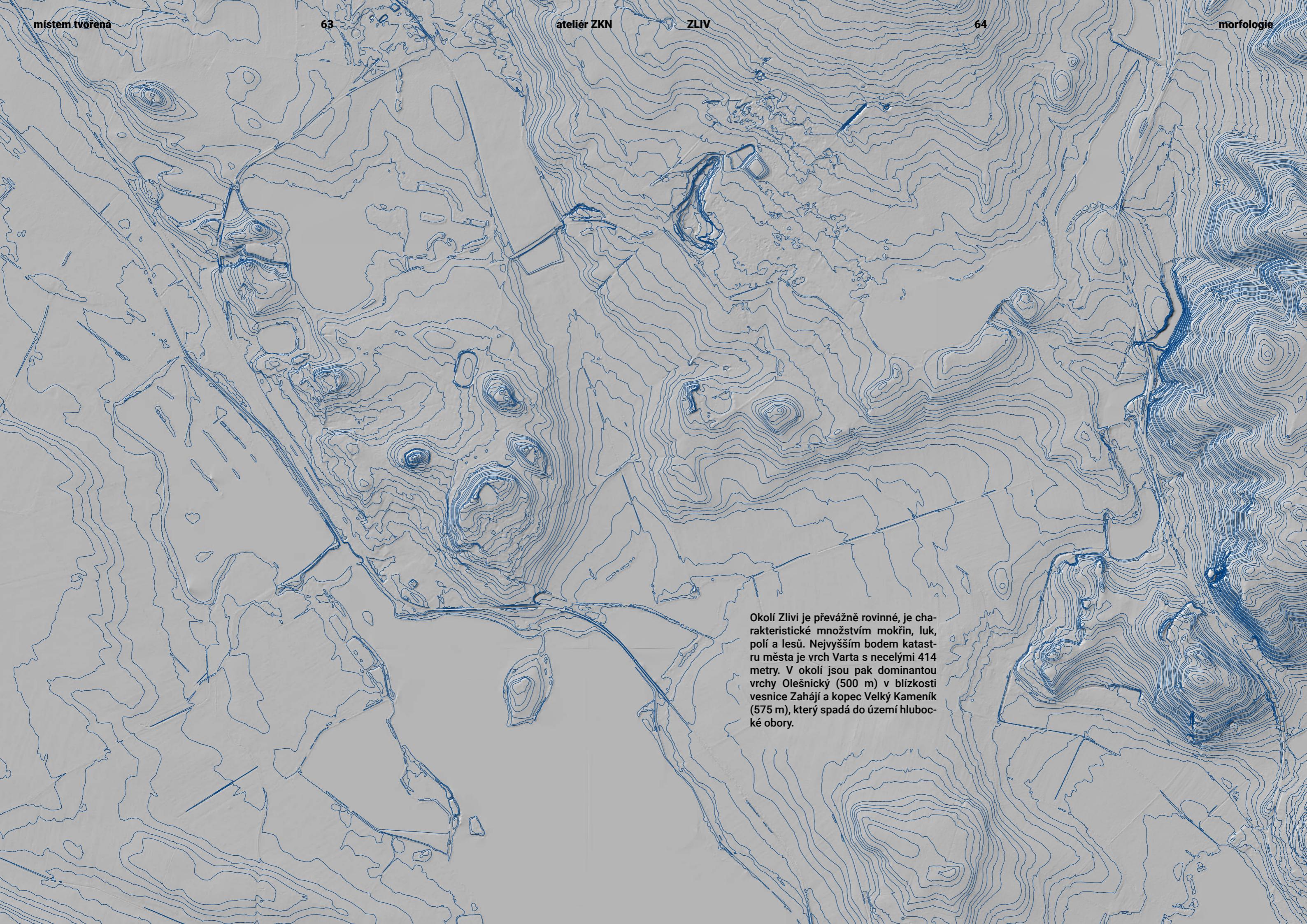
Špičák 1221 m.n.m.

Knížecí stolec 1237 m.n.m.

Perník 1049

Vrata 846 m.n.m.

Rybničí Mydláč

Okolí Zlivi je převážně rovinné, je charakteristické množstvím mokřin, luk, polí a lesů. Nejvyšším bodem katastru města je vrch Varta s necelými 414 metry. V okolí jsou pak dominantou vrchy Olešnický (500 m) v blízkosti vesnice Zahájí a kopec Velký Kameník (575 m), který spadá do území hluboké obory.

Geologické podloží v okolí Zlivi je charakterizováno jako takzvané Klikovské souvrství, které se nachází v celé českoslovanské pánvi. To se vyznačuje říčními nepravidelně rozprostřenými sedimenty z pozdní křídy (slepence a pískovce). Take se zde nachází minerály jako křemen, sliada, živec, kaolinit a chlorit. Dále jsou zde pevné a tuhé jíly a lignity.¹⁸

V okolí Zlivi se těžily zejména pórovité a žáruvzdorné jíly. Jde především o lokalitu v lesích Blana, které se nachází severovýchodně od Zlivi. Roku 2011 byla tato lokalita zapsána jako přírodní památka. Ta je typická výskytem tůní, které vznikly zaplavením povrchových dér po těžbě jílů.

18/ CHÁBERA, Stanislav. Geologické zájimovosti jižních Čech. České Budějovice: Jihočeská nakladatelství, 1982, 43-006-82, S. 26.

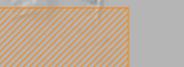
křemen

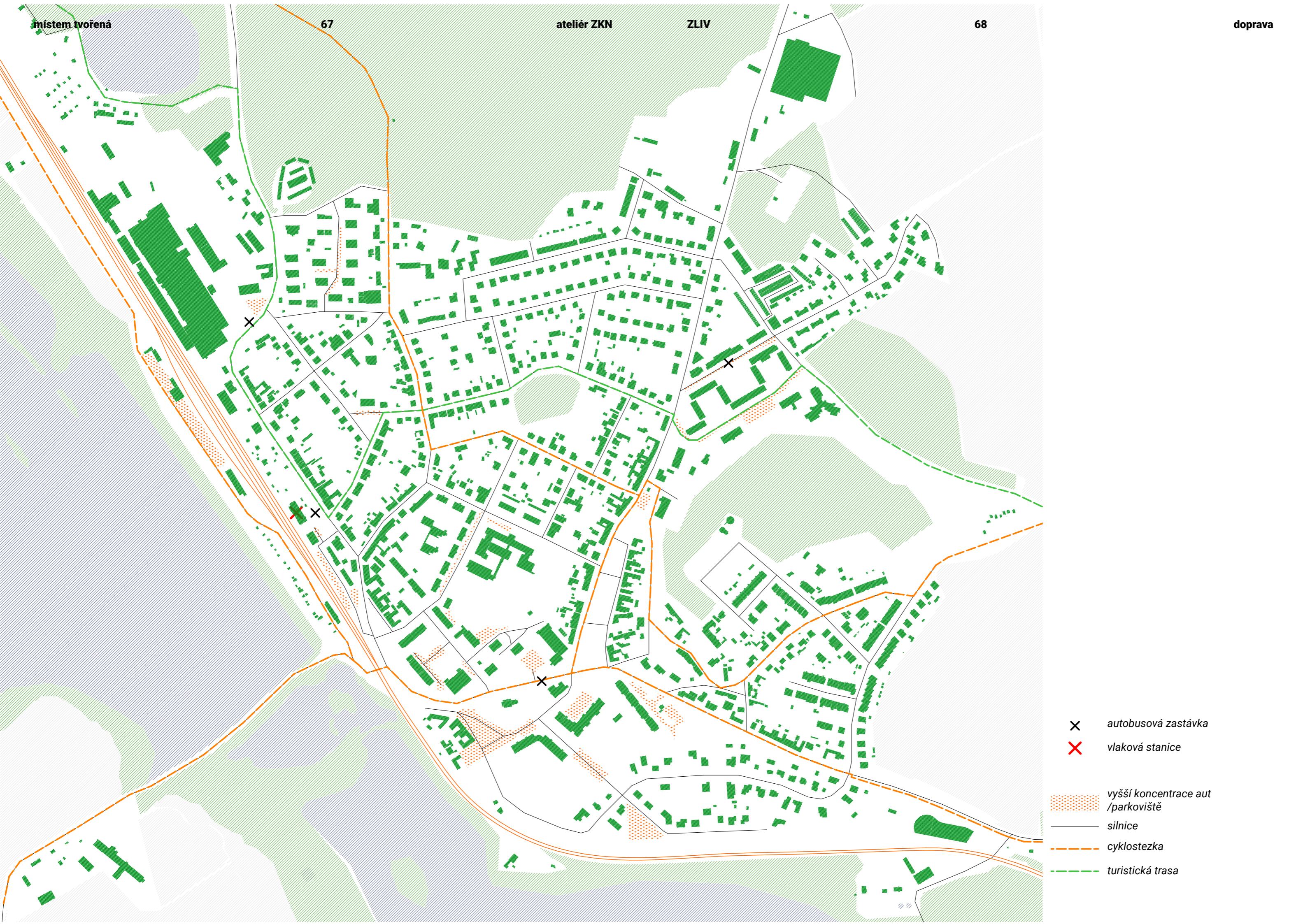

navážka, halda

pararula
silimanit, biotit

kaolinit

spraš a sprašová
hlína jílypísčito-hlinitý
sedimentpískovce a
slepencepararula
muskovit, granátpísek, štěrk
jílovité pískovce a
slepencenivní sediment
hlína, písek, štěrk

-Etapy-

Do poloviny 19. století vesnice vzkvétala zejména díky zemědělství a přilehlým rybníkům a zástavba byla budována postupně. Znatelná změna ale přišla s vybudováním železnice a výstavbou cihelny v druhé polovině 19. století.

Roku 1913 byl k původní kapli na návsi přistavěn kostel, vesnice se začala postupně rozrůstat. Během první republiky byla postavena sokolovna, byly také založeny hostince a místní kino.

V 50. letech pak byla většina sedláků vystěhována a na místě návsi byly vystavěny panelové domy a místní jednota vzniknulá v akci Z (šlo o dobrovolnou a bezplatnou práci místního lidu). Polnosti v okolí byly rozparcelovány a na těchto místech byly vystavěny rodinné, zejména dvougenerační, domky. Později došlo k výstavbě bytových (cihlových a také panelových) domů.

Od 90. let 20. století bylo postaveno ve Zlivu několik bytových domů, k nové výstavbě rodinných domů ale převážně nedošlo, proto byly povětšinou původní domy rekonstruovány.

K znatné změně došlo až po roce 2010, kdy byla uvolněna půda na novou výstavbu a tato tendence pokračuje až do dnešních dnů. Od té doby vzniklo několik návrhů na výstavbu bytových domů (ty jsou veřejně špatně dostupné), z nichž jsou některé plánovány zrealizovat. Jde především o lokality u kostela, v prostorách bývalé školky a jedná se také o transformaci celé bývalé cihelny na bytové jednotky, což by proměnilo charakter celého přilehlého okolí této části města.

Město Zliv je ze své historické povahy řidce osídlené město. Nejvyšší koncentrace bydlení je zejména ve čtyřech oblastech, které vznikly až v druhé polovině 20. století a později.

lokalita -a- / sídliště

Sídliště vybudované v 50. letech, kde se dnes nachází dětská doktorka, zubař, obvodový lékař, kavárna a obchod.

lokalita -b- / Dolní náměstí

Bytové domy vystavěné po roce 2000 na původním místě jižní části návsi a přilehlých domů. V parteru jednoho z domů se nachází městská knihovna, v bezprostřední blízkosti jsou parkovací stání pro rezidenty a veřejnost. Součástí je i rozsáhlý socialistický panelový dům o šesti vchodech.

lokalita -c- / Nová ulice

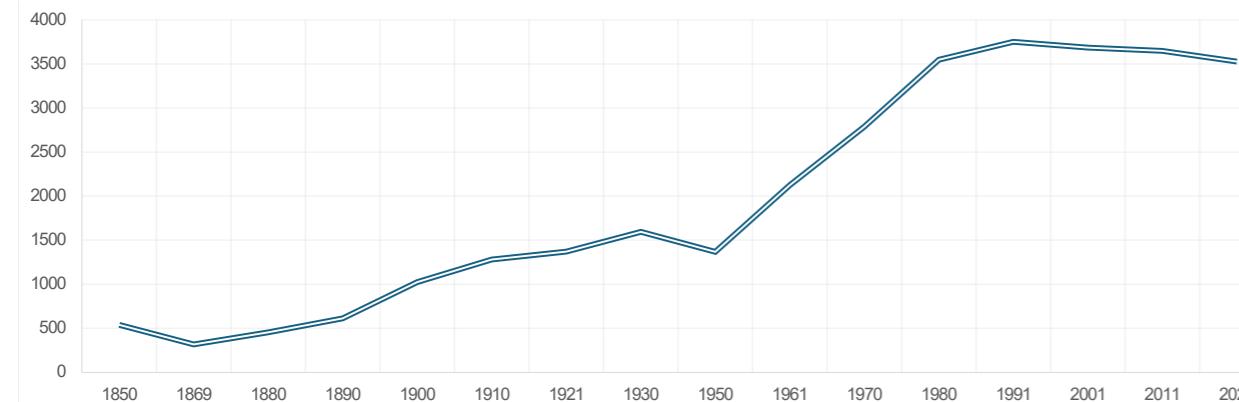
Byty vystavěné v 70. a 80. letech v blízkosti se nachází základní škola a obchodní dům. Dříve zde stával hotel Racek.

lokalita -d- / Zahradní ulice

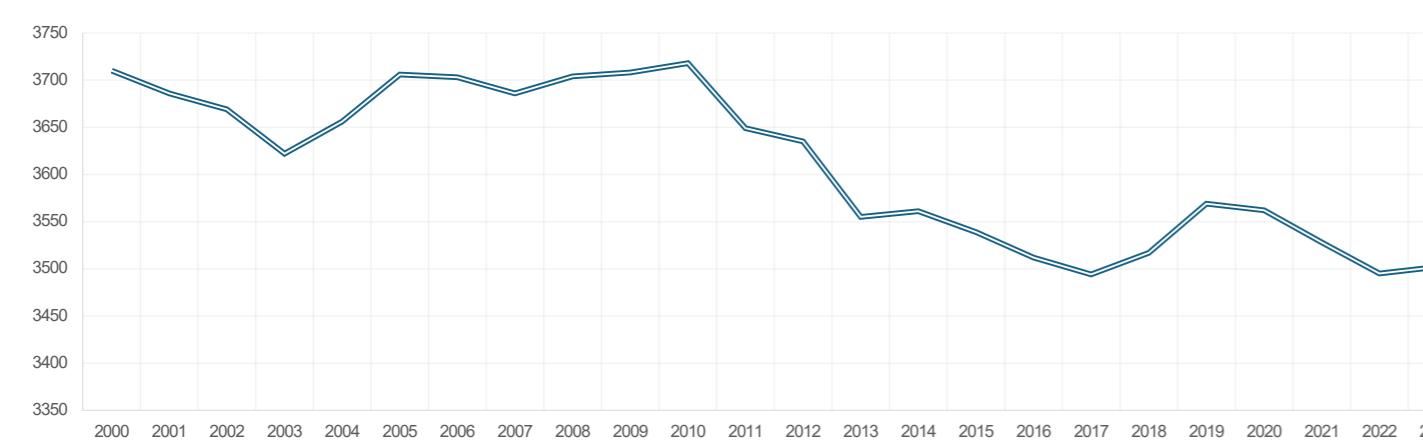
Bytové domy vystavěné v místě bývalé zahrady továrníka Šamotky. V místě byl vybudován obchodní dům, který stále plní svou funkci. Byla zde také mateřská školka. Ta je nyní součástí plánu na přestavbu reidenčních bytů.

XCVI/ vývoj počtu obyvatel Zlivi (1850-2021)

XCVII/ vývoj počtu obyvatel Zlivi (roční, 2000-2023)

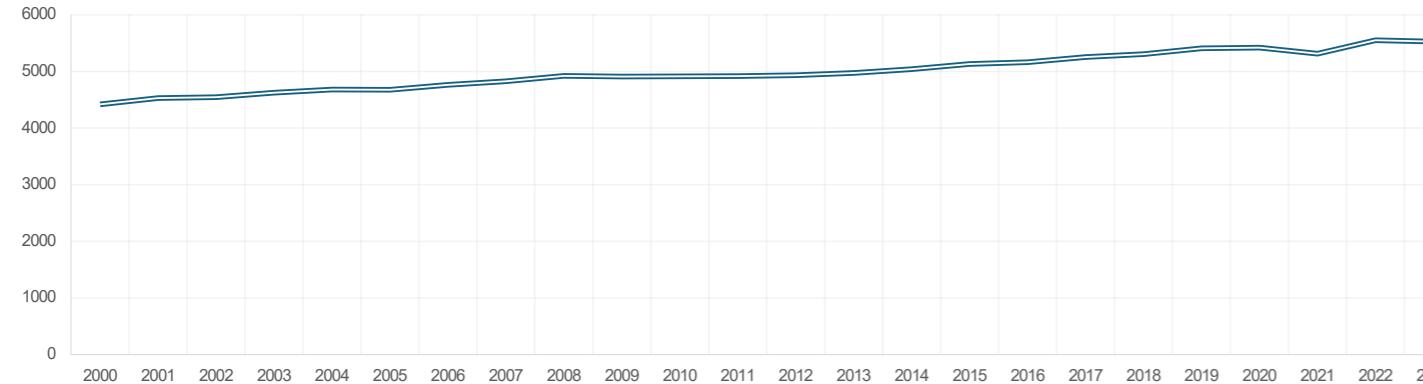

Z grafů je patrné, že nynější populace Zlivi zůstává na podobné hodnotě kolem 3500 obyvatel už od roku 2013. Od 90. let probíhala mírná stagnace, kdy ubylo zástupců předválečné a poválečné generace.

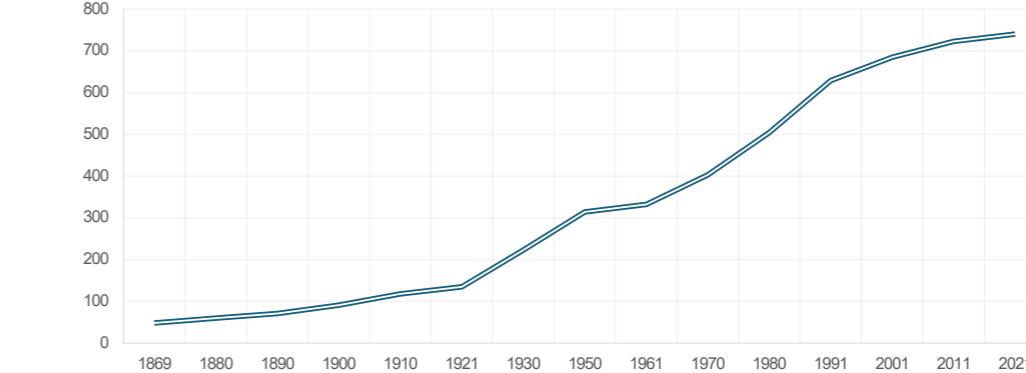
Pokud však srovnáme vývoj obyvatelstva se sousední Hlubokou nad Vltavou, která je o něco větší (byla povýšena na město již roku 1907), dojdeme k závěru, že vývoj obyvatelstva po roce 2000 v Hluboké nad Vltavou je znatelně méně dramatický. To se stalo převážně díky strategickému plánování města.

pro srovnání:

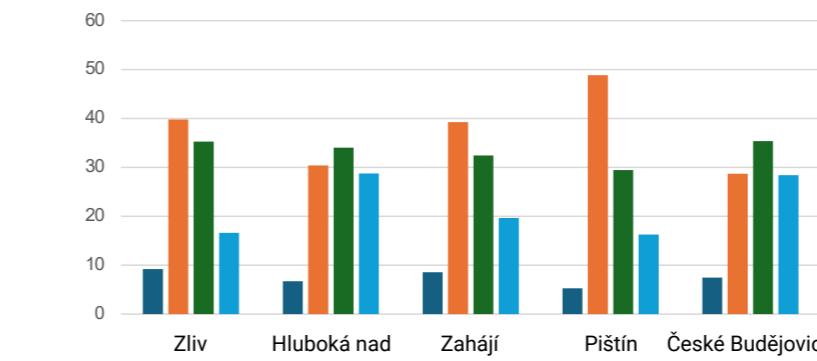
XCVIII/ vývoj počtu obyvatel Hluboká nad Vltavou (roční, 2000-2023)

XCIX/ vývoj počtu domů ve Zlivi

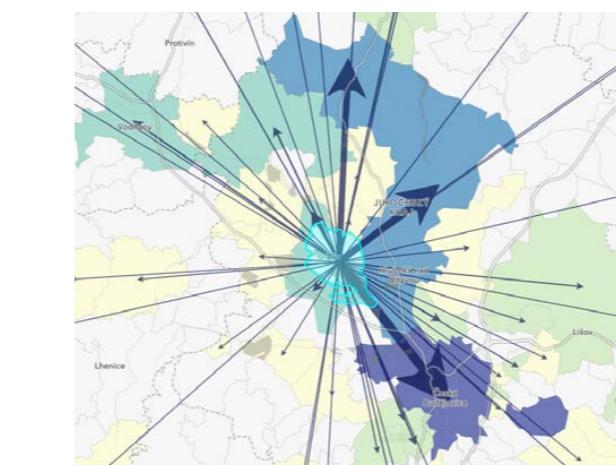
C/ % obyvatel s daným typem nejvyššího dosaženého vzdělání, porovnání okolních sídel

- základní vzdělání včetně neukončeného
- střední vzdělání včetně vyučení (bez maturity)
- úplné stření vzdělání s maturitou
- vyšší odborné vzdělání a vysokoškolské

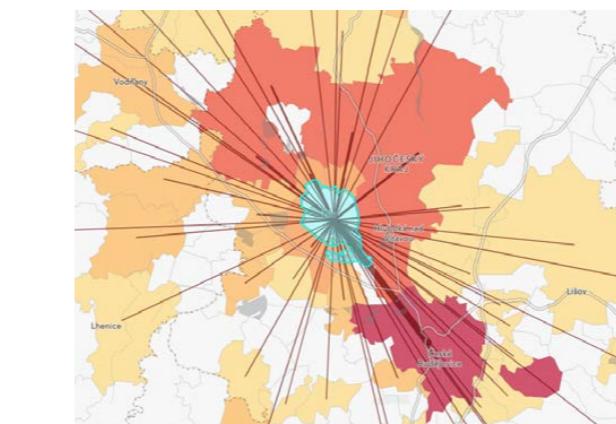
Vzdělanostní poměr obyvatelstva ve Zlivi odpovídá spíš okolním vesnicím (Pištín a Zahájí), než městu Hluboká nad Vltavou. Je zde malý poměr vysokoškolsky vzdělaných lidí a naopak převládá obyvatelstva s nižším vzděláním.

CI/ Vyjížďka denní ze Zlivi (práce)

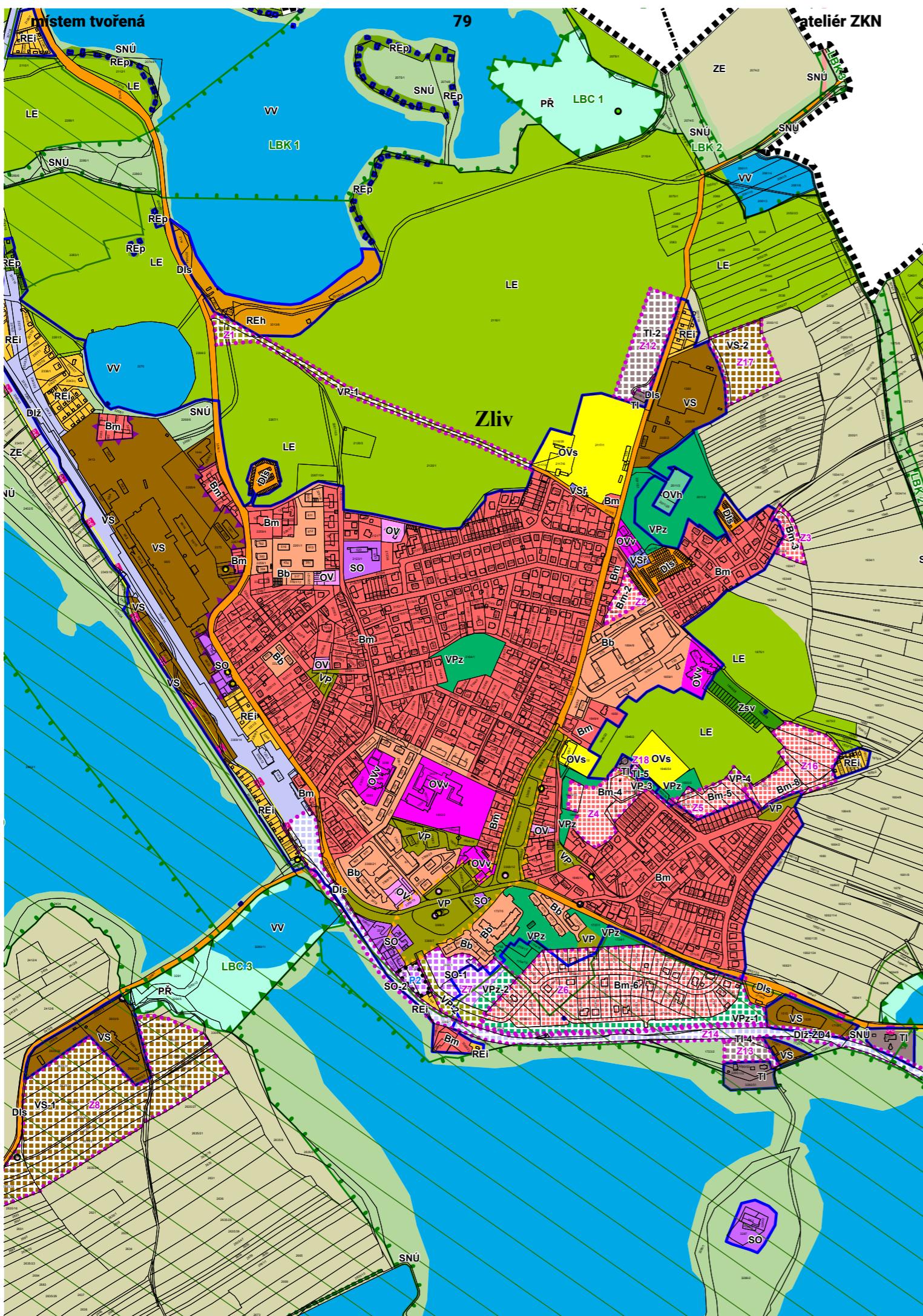

Největší podíl denně vyjíždějících občanů Zlivi za prací je do Českých Budějovic (567), poté následuje Hluboká nad Vltavou (62), a Temelín (55), kde se nachází jaderná elektrárna.

CII/ Dojížďka denní do Zlivi

Naopak do Zlivi dojíždí nejvíce lidí z Českých Budějovic (57), Hluboké nad Vltavou (20), Dřítně (14) a Dívčí (13). cd

plochy stabilizované	plochy změn
Bm	Bm-1
Bb	Bb
SO	SO-1
REI	
REh	
REp	
OV	
OVV	
OVs	
OVh	
VP	VP-1
VPz	VPz-1
Zsv	
DIs	DIs-1
Diž	Diž-1
TI	TI-1
VS	VS-1
VSf	
VV	
ZE	
LE	
PŘ	
SNÚ	

plochy bydlení - v rodinných domech městské
plochy bydlení - v bytových domech
plochy smíšené obytné
plochy rekreační - individuální
plochy rekreační - hromadná
plochy rekreační - pobytová v krajině
plochy občanského vybavení
plochy občanského vybavení - veřejná infrastruktura
plochy občanského vybavení - sport
plochy občanského vybavení - hřbitov
plochy veřejných prostranství
plochy veřejných prostranství - veřejná zeleň
plochy zeleně - soukromá a vyhrazená
plochy dopravní infrastruktury - silniční
plochy dopravní infrastruktury - železniční
plochy technické infrastruktury
plochy výroby a skladování
plochy výroby a skladování - drobná a řemeslná výroba
plochy vodní a vodohospodářské
plochy zemědělské
plochy lesní
plochy přírodní
plochy smíšené nezastavěného území

místem tvorená

81

ateliér ZKN

ZLIV

Kolmise

U křížku

82

místní názvy

Mydlák

Soudný potok

Mokřiny u
Vomáčků

Pacák

Plániště

Blana

Pod Bojskem

V Provazech

Bártíků
lesík

Štumbík

Osmipatrák

Varta

Horný
rybník

U Jána

Hotel

Kapucíno

Papouškárna

Hobizna

Pejmise

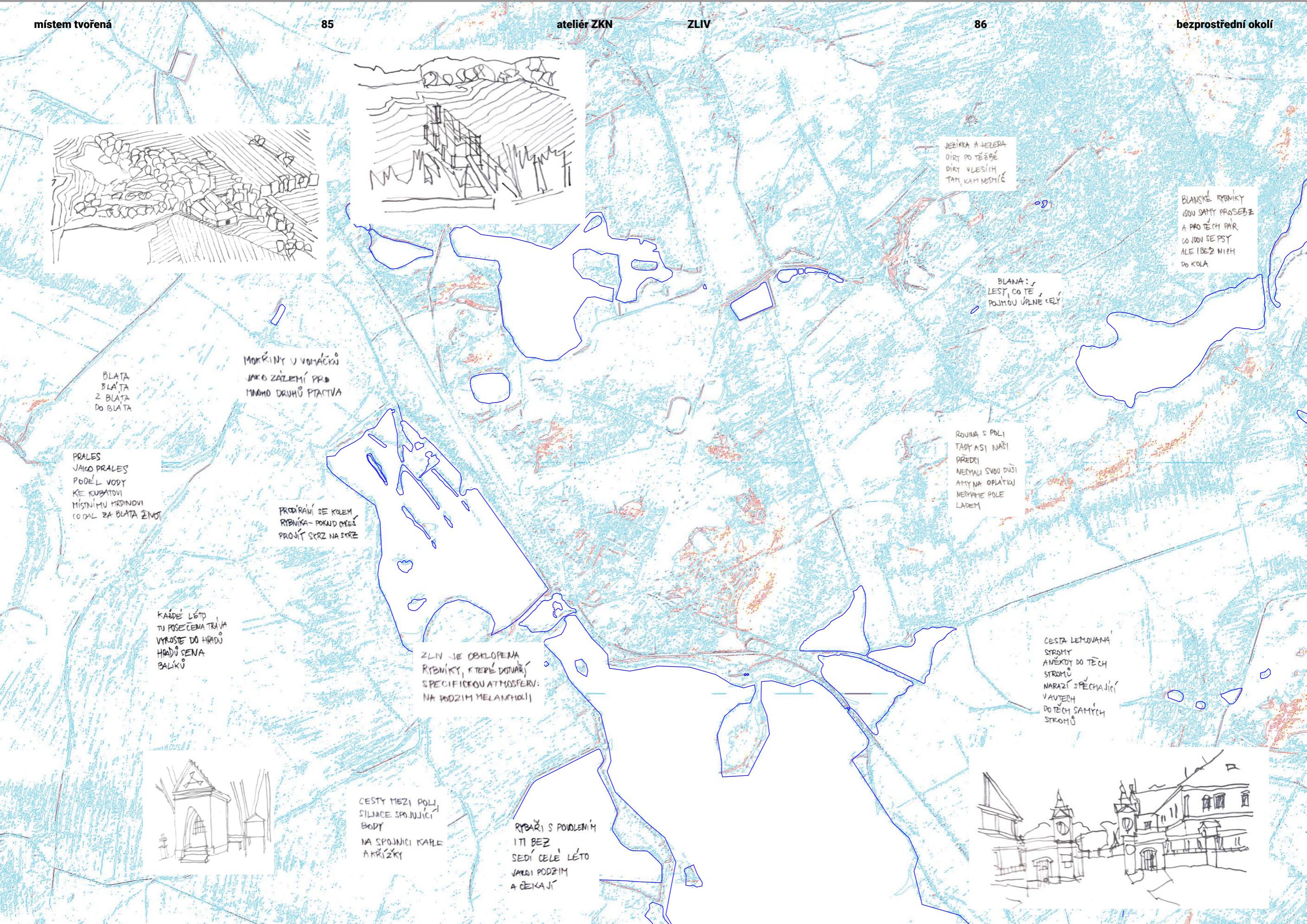
Šušňarky

Králičák

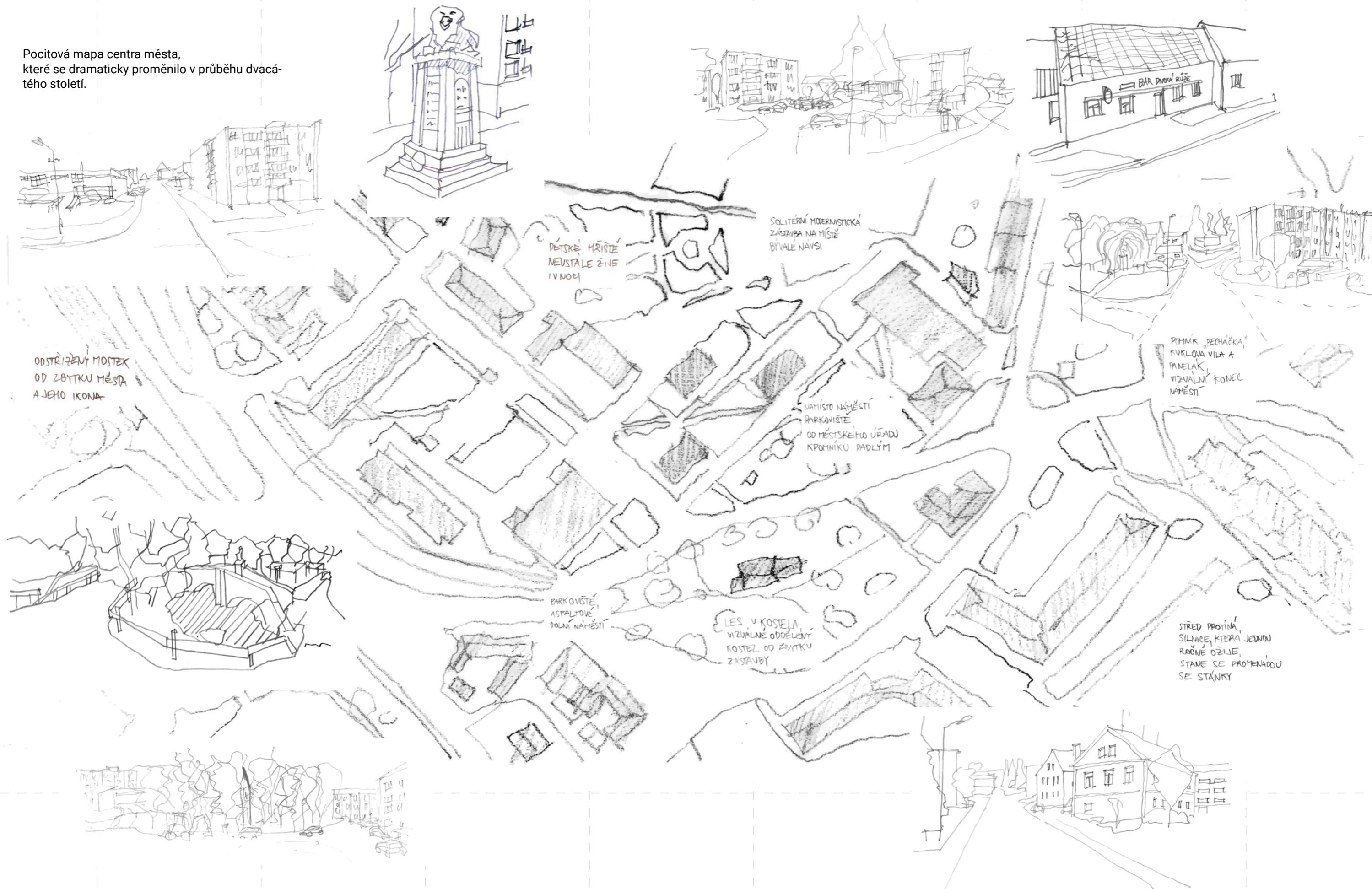
1.5

1.5.01	bezprostřední okolí	85
1.5.02	centrum města	87
1.5.03	poválečná zástavba	89
1.5.04	současný zásah	91

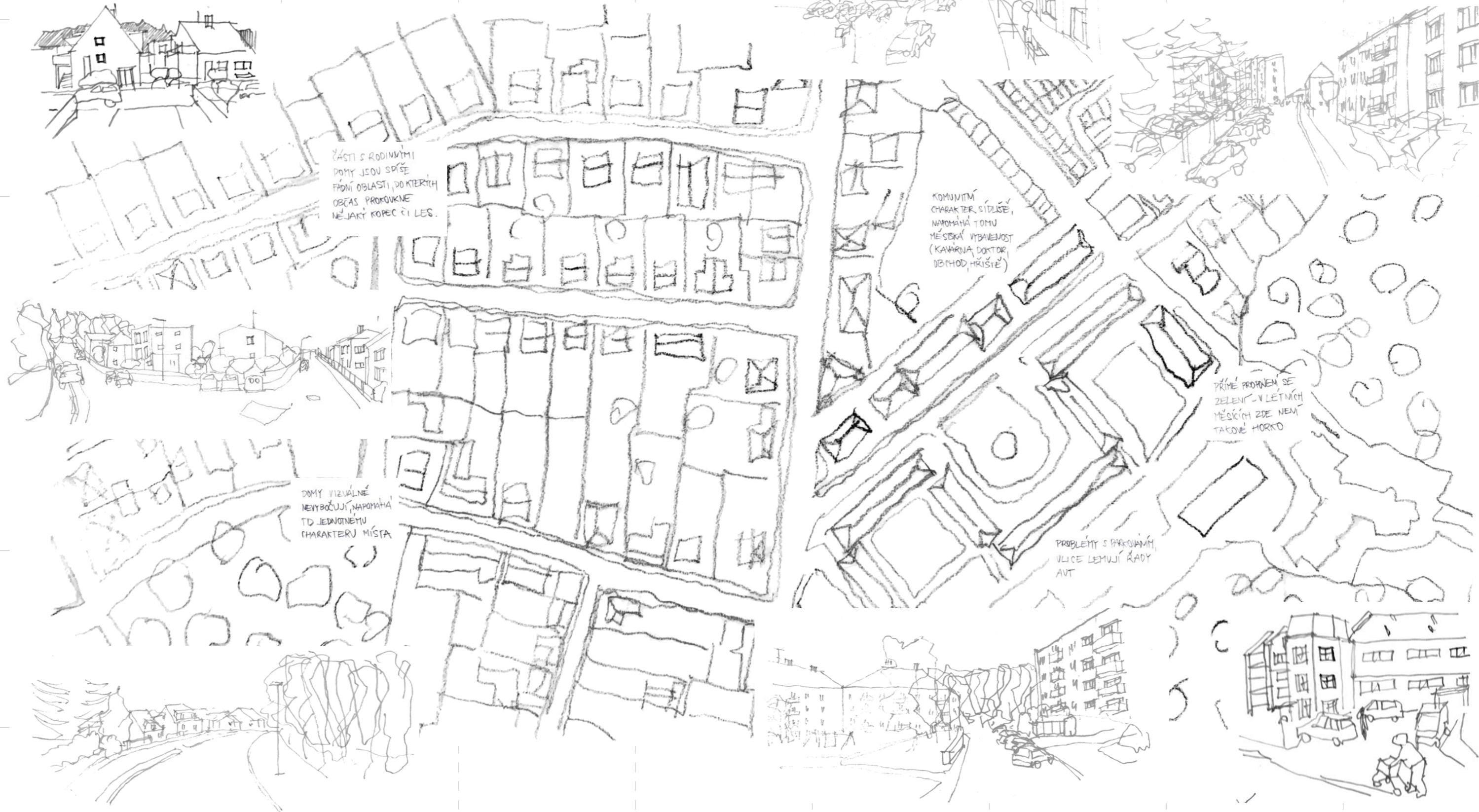
pocitové mapy

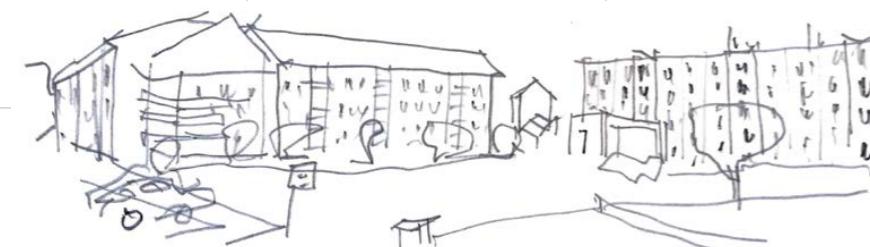

Pocitová mapa centra města,
které se dramaticky proměnilo v průběhu dvacá-
tého století.

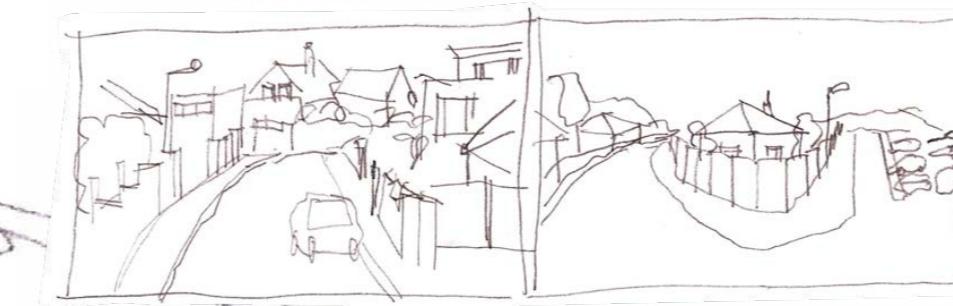
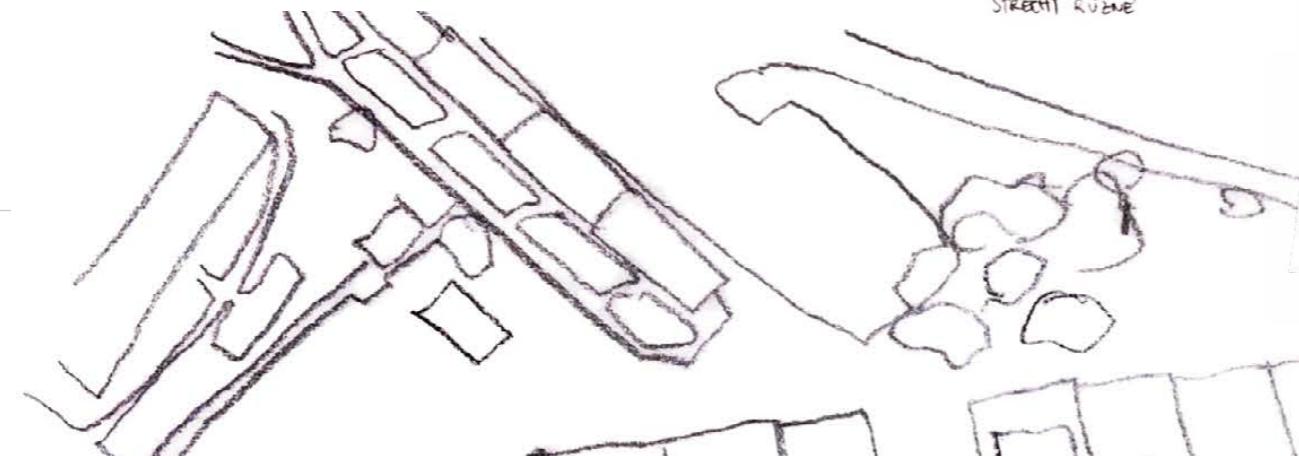

Pocitová mapa poválečné zástavby, která se vyvýjela postupně, avšak vznikla v jednom socio-ekonomickém období.

NA HODIZNAT
JOKROM VĚŘEJNÝ PROSTOR
PŘÍKLAD STANOVITÉHO BOHOV
POKOCE 2010, BEZ VĚTŠÍCH
REGULÍ, FORMY PŘÍČI JSOU
DŘEVĚNÉ NEREGLOVANÉ,
STŘECHY RŮZNÉ

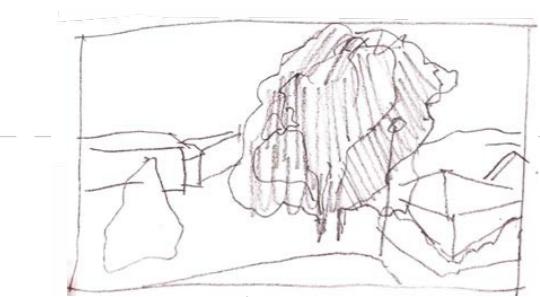

Pocitová mapa zástavby vzniklé až na počátku
20. století.

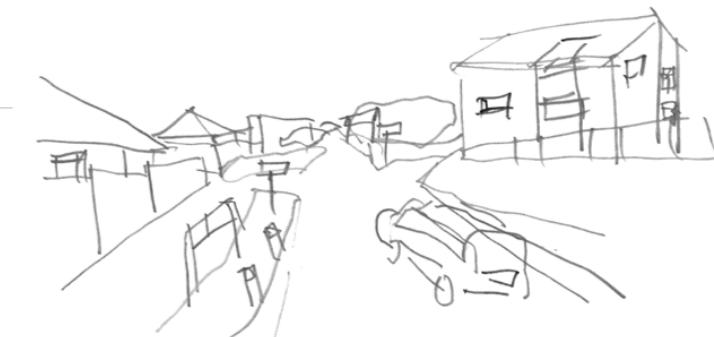
PŮDODNÍ CESTA,
NAPOJENÍ NA HLUBOKOU

VJEZDOU ZLIVI OD
MUNIC, PŘÍJEZD DO KOPCE
OTVÍRÁ SE NOVÝ KONTEXT
MINUT ME BENZINU,
PRIVÁTNÍ PROSTŘEDÍ POSTAVÍME
SE DO CENTRA, SJEZO Z
KOPCE

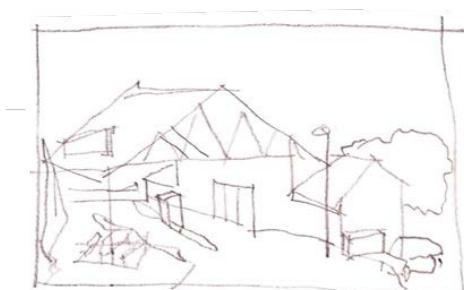

POHLEDNA STARÝ DŮM,
KTERÝ VPROSTŘ. DO KOLE
VÝMIKLE ZÁSTAVBY
POMINUTA REMINISCENCE
NA DŘIVEJSÍ TUMNA

VAL - JAICO OBRAHA
PŘED ZVUKEM
ŽELEZNICE

PRVNÍ POHLED
NA ZLIV, KDYŽ
PŘÍJEDETE
VLAJKEM
OD BUDĚJOVÍC
VARA, LEST,
RYBNÍKY

vybrané území

1.6

- 1.6.01 těžiště
1.6.02 dokumentace území

95
97

místem tvořená

95

ateliér ZKN

ZLIV

96

těžiště

-těžiště-

HLEDÁNÍ FORMY */kompaktnost centra*

přístup návrhu-

urbanistický zásah, komplexní uchopení lokality, dotvoření centra, zpracování detailů vybraných objektů a veřejného prostoru, ideové dotvoření osy podél rybníků

